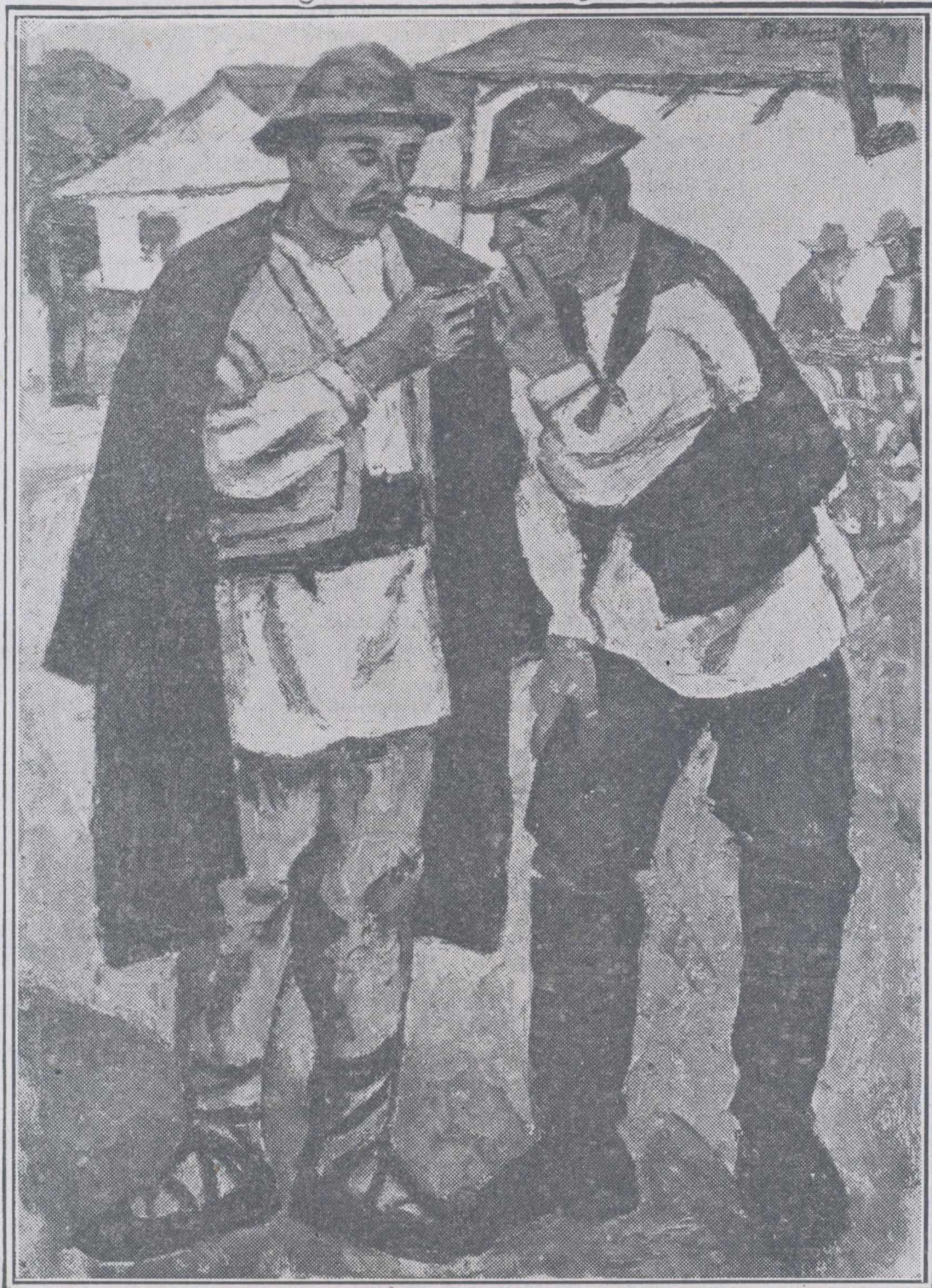

UNIVERSUL LITERAR

ȘT. DIMITRESCU : ȚĂRANI.

An XLII, Nr. 33.

5 August 1926.

Lei 5.

Hexametrii nopții

Noaptea mă 'mprejmue grav.. Târziul, pustiul, tăcerea..
 ...Tremură două lumini parcă acolo departe,
 Singur cu inima mea trec pe cărările moarte.
 Tremură două lumini, oare, acolo departe?
 Căinii se-aud undeva. Colcăe ura într'inșil.
 Tremură două lumini, poate, acolo departe.
 O, de-aș-putea să-l ajung. Cine e oare pe-acolo?
 Focuri nomade ce ard cu vreascuri cu glume și cântec?
 Iau primitor unde-un pat așteaptă cu perina albă?
 O, de-aș putea să-l ajung. Pașii pe strade să-mi sune,
 Globuri electrice 'n șir, să văd, cloceante și juste.
 Calm legănând pe asfalt albastrele firelor umbre.
 Aș rătăci fericit pe uliți cu porți zăvorite
 Numai să știu că 'mprejur visuri se torc prin iatacuri.

Noaptea mă 'mprejmue grav.. Târziul, pustiul, tăcerea..
 „Poate mi-e drumul greșit. Unde e nordul și sudul?
 ...Tremură două lumini, oare, acolo departe?
 Ca o busolă mă 'ndrept fără știre prin beznă.

EUGENIU SPERANȚIA

M A M E I

Cum dintre trestii, nufărul scântec,
 Vărsând zăpezi pe negre heleștece
 Și'n cupa-i ce se leagănă a lene
 Potir de frumuseți marmoreene,
 Ascunde-un vis pe veci neimplinit,

Tot astfel tu, din umbră te desfaci
 O! chip slăvit de nimfe și de vraci,
 Inseninându-mi gândul meu fugar,
 Cu scânteeeri de aștrii ce dispar,
 Și legănându-ți visu 'n înfinit!

Adesea, printr'a cerului palori,
 Cat umbra ta, ce lunecă sub nori;
 Sfiosul ram, pe-a lacului oglindă,
 Imi pare-un braț ce vrea să mă cuprindă,
 Iar trestii imi șoptesc cuvântul drag!

O! sfântă mamă, cer pe veci ascuns,
 În care vijelia vieții n'a pătruns
 Cu negurile triste și pustii;
 De când te-aștept la pieptul meu să vii!
 De când te-aștept, visând mereu în prag!

De voi, cădea cu fruntea la pământ,
 Stejar, bătut de brumă și de vânt,
 De-oi adormi și negurile reci,
 Vor năbuși o inimă pe veci,
 De-asupra-mi, visul va fi cunună!

Putea-vor vânturi să răstoarne stânci!
 Să năvălească mările adânci,
 Alunecând, șuvoaie pe podmol,
 De-apururi n'ar putea din lutul gol
 Să'mi smulgă chipu'ți prins în flori de
 [lună!

ART. ENAȘESCU

UN LAPSUS DE OPTICA

Seara se pogoară calm, poleind ecedurile pătate din etăcelul lui Fremleth, om de țifre în administrațiunea nancieră a unui târgușor pustiu, înăcolit în apusurile îngândurate ale Norwandiei.

Optimist delirant, își alăturase suletului pentru dumeccarea nopților lbe la care se angajă în eluioara de în dosul administrației, pe Leonce, notrul târgușorului, pervers fără rival, care nu-l dispensa de variate și multiple terogări, lipsite de vre-o însemnătate entru amândoi, dar cu o alarmantă nunță de interes fardat, cu privire la toate analitățile serviciului, la dificultățile instalării, la gugumăniile șefului, la conuita femeii acestuia.

Ajuns, controlorul îi remisese... investiura cu tot accesoriul de lămuriri și scrucule. A urmat apoi, ca divertisment la uzantropia care îl copleșise, vizita brusă a d-nei Ronauld care venea să-i preu inventariul gospodăriei biroului, obervând în îndatorirea ce-și luase, o padă emoțiune de un romantism suav. Li epuse un snop de chei și se retrase lăând pentru obiditul de Fremleth o nunță de flatare oarecum a „orgoliului” său de slujbaș, pentru marea cinste de-l fi cunoscut neîntârziat.

Dar pentru Dumnezeu, aci e un supliu în toată regula, strigă țanțos Leonce a una din mese! Eu unul, ași propune entru mâine o bătaie de potârnichei!

— Oh, abea dacă pot să aduc arma la măr, și apoi dragă doamne, nu știu cu ce ar putea contribui la înmulțirea senzațiilor mele, o vânătoare problematică?

— Fără îndoială, trebuie să fie desiu, o altă vânătoare care nu face obiectul vre-unei... probleme și care totuși umple carnetul d-tale de victime... fără ripi! Ași pune rămășag, că optzeci pentru vânatul pe care cei reînțorși fără succes, îl plătesc destul de exorbitant la o-aș, pentru a se fâli apoi, cu isbânda forurilor ce au tras în... gol; cu alte cuvinte alergi după potârnichele adolescenței!

— Tot atât de puțin mă tentează și vâatul acela!

— Atunci nu-ți mai rămâne decât... criptele?

— Da, mai toată seara scriu, complectă Fremleth neînțelegând aluzia notarului.

— Scrisori de amor, de sigur; în orice az un manual asupra dublei comptabilități cred că nu, insimău Leonce.

— Nici una nici alta, — ceva mai puțin i mult mai banal: fac versuri!

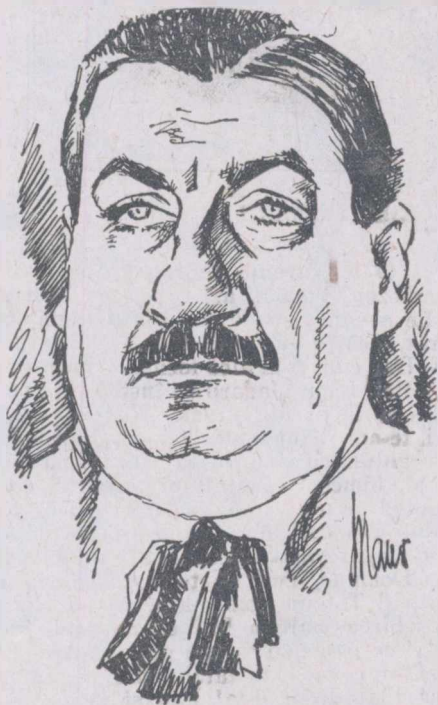
— Ești amorezat, țipă cu o nesăbuită atisfacție notarul; dar, dragul meu, chimbând muza în eroină, o poți euceri i fără s'o amăgești cu rime goale; ba hiar poate că faci și pe descurajatul cu le? Află însă că, în mintea celor mai nironosite, nu trăește altă preocupare lecăt ideea de a subjuca fără bilete dulci; tăt numai că din această suveranitate perversă, își furnizează înși-le un soi de garanție a vanității lor bolnave, înlătund cu prefăcătorie orice propunere, a-sarent indecentă, spre a se lăsa în urmă ucerită până la sacramentală dovadă a urământului și prin care asigură amanului o pasiune „neperitoare"! Ținta e una și aceeași, procedeul variază însă, aș și meschin.

— Dar ați plecat dela o vânătoare de potârnichei?

— Tocmai, pentru ca să nu mai pri-ești în cazul „nostru” cestiunea unei

probleme, cum priveai în bătaia potârnicilor, îți dau un sfat: ferește-te de a fi stângaci cu femeia; numai ea are „dreptul” asupra acestui defect într'un început amoros. Dacă îi ieși înainte, o mănești, deoarece nu-i lași prilejul să-și manevreze perfidia atât de necesară spre a te răsturna în speranțele ce ți-ai făurit; contrariu i te infățisezi disgrațios. Află însă că, grozav se aprind când lași neterminată o primă declarațiune, în care caută cu o aviditate felină, să întrevadă o intențiune amoroasă.

— Dar prea bine îmi pot face slujba și lipsit de astfel de succese și al căror rost, nu-l văd deloc în preocupările intime ale d-nei Ronauld. Și apoi, limbajul ce-mi țineți îl socotesc mai degrabă accesibil temperamentului ce aveți, cum și felului de viață ce sunteți ținuți să cheltuiți aci, întâri cu mândrie Fremleth.

SARMANUL KLOPȘTOCK

— Nu ai observat nimic la predarea cheilor? Fii pe pace, la urma urmelor nu ești cel dintâi, și oșebit de asta, ar fi o gugumănie să invoci respectul ierarhiei, sau măcar sentimentul cavalerismului de coleg!

— Îndemnul nu e lipsit de interes, dar nu ați lămurit care var fi profitul în ipoteza, când tendința la care mă ademeniți s'ar împlini — cel puțin moral?

— Ba nu zău, nu ai găsit nimerit prilejul predării tainelor încuetoarelor? În orice caz, ai putea să te folosești de compania ei, în dumeccarea versurilor cu care îți substitui vânătoarea și amorul; e sentimentală și cred că ar fi un minunat schimb de versuri în cadența cărora ai putea lăsa să se strecoare ceva din dogoarea arșitei primăverilor ce înumeri! Aferă de asta, alunecăușul spre inima ei, nu cred că s'ar prezinta tot sub forma drastică a unei... probleme de vânătoare, ca în cazul potârnicilor de adineaurei! Durata reușitei, ar varia după... picioarele versurilor!

— Nu v'ăși putea fi decât recunoscător, ripostă Fremleth cu un aer de gravitate comică, dacă ași avea convingerea că, obiectul ademenirilor dvs. ar fi, fie să mă afirm în îndatoririle slujbei mele, fie să-mi procure compania agreeabilă a unei creaturi astfel descrisă; în amân-

două cazurile, nu ași întârzia să desăvârșesc preceptele dvs. având în plus și măgulirea de a vedea preocupându-vă până într'atăia, resemnarea mea în această zuină. Dar aflați că detest amorul soldătesc, preferind să merg precaut pe poteca ce îmi deschideți, în cazul când ași avea șansa să adun numai fructele ingeniozității reflexiunilor dvs. și cu ajutorul cărora să pot incununa temperamentul romantic al d-nei Ronauld. Dar, dacă prelegirile dvs. nu au alt obiect decât numai rostul unei conversațiuni banale, atunci ați avut de urmărit ispita unei încercări de a mă demasca în curtea ce eventual m'ăși decide să fac d-nei Ronauld!

*

Fremleth rămas singur, se prăbuși pe canapea, recapitulându-și senzațiunile. Glasul limpede al d-nei Ronauld îl copleșea ca o toropeală lentă, bolnăvicioasă; își aminti apoi, cu o duioșie molesitoare, pretextul cu care încercase să-i justifice predarea cheilor, atunci când la fereastra lui, târziu, noaptea, mai era încă lumină, — predare care, aparent ar fi avut ca legătură firească diverse lămuriri inerente serviciului care începea de a doua zi, și cu care, în fond, d-na Ronauld încerca să înlătore bănuiala. Totuși, în mintea lui se accentua puternic însuși pretextul și care nu putea fi altul decât tentativa unui început amoros, când dintr'o mulțime de slujitori s'ar fi găsit unul la îndemână, prin care să se „opereze” predarea cheilor.

Dar la spatele lui Fremleth doborit de frământările îndoilei, țipni Madelaine.

— Ați ascultat în sală, doamnă strigă Fremleth mușcat de șarpe!

Dar pentru doamna Ronauld acest naiv protest nu era decât o alarmare care îl da de gol, infățindu-l ca pe o jucărie a necroziei ei, de a face din visătorii rebeli, jertfe pe altarul perfidiei!

— Fii pe pace, reluă brusce Madeleine, am trecut în birou spre a vedea dacă... debutantul e la postul său. Notarul mi-a spus că ești la postul aiurării, deoarece o clipă mai devreme plecase de aci; în urmă, socotindu-mă cam azardată în cercetările mele am luptat din răspuțeri să-l fac să creadă că acest spionaj era lipsit de orice interes și am alergat să te văd cum visezi!

Și continuând aproape sufocându-se:

— În schimbul acestui interes ce-ți port, n'ai să ocolești a mărturisi că ai fost prevenit în contră-mi. Leonce e un ipocrit. Haide, la cărciuma unde ieri masa sunt și alte calendare care nu se obosesc a cleveți pe socoteala mea! Jură-mi că cel puțin nu-i ascuți, dacă nu te simți în stare să-i dejugi în bărfelile lor, fără să ai însă aerul că mi-ai lua apărarea!

— Jur, izbucni Fremleth acoperindu-i palmele cu sărutări.

— Ah, dar ți le împrumutasem pentru cimentaroa dovezi, ștregarule, țipă Madelaine cu o spaimă simulată! Ar fi de dorit să-ți îndid unde trebuie să înceteze elanul d-tale și care nu este altul decăt locul de unde trebuie să apară umbra șefului d-tale și a suveranului meu.

— Dar ce găsiți de înfierat într'un biet sărut, care nu a avut alt rost decât acela de a împrumuta amploarea solemnității jurământului ce mi-ați împus — îngăimă Fremleth.

Dar Madelaine nu-l auzea. Se răsfață însă-și, fără a da cea mai mică atențiune mișgelilor lui.

Apoi apucându-l de mâini și târându-l spre dormeză:

— Haidem șezi, uite coala... să-ți aud dorința!

D. GIIAȚA : PE MALURILE DUNARII

— Același naiv și cinstită întovărășie, din cele ce de atâtea ori mi-ai îngăduit!

— Ooo!... Stăm bine, nici că mă așteptam, tipă Madeleine; 99 la sută șansă pe ziua de azi, de a nu te servi, din moment ce-mi recunoști îngăduința; de data asta fii generos; astă seară, nu!

— „Ba da, ba da, — izbucni Fremleth cu frenezie — de ce nu și astă seară? suavă Mady? acolo în tovărășia miremei de calomfir, când și când discret aiezmuită de argintul stropit de luna care ne urmărește cu privirile uimite ale ciobanului ei; acolo Mady adorată, unde bătăile inimii se iau la întrecere cu scripștile stelelor; acolo în resemnarea naturii, unde găsim semănate prin ierburi, toată podoaba ei măreață și în ghirlandele căreia te înveți tu, tu și numai tu, acolo unde...”

— Ah, iar predici! Bine, bine... fie așa cum zici, haide dar... numai astăseară, nu! Știi prea bine, dragul meu, cheltuețile exorbitante ne-au silit să ne ducem calabalăcul într-o altă văgăună, Ralph pleacă astă seară să aruncească o altă locuință! Haide, curaj! Fii cuminte și cere-mi astăseară mai puțin, pentruca într-o alta, să ai dreptul la mai mult!

Și d-na Ronauld se prelinse ușor, cu gesturi de efuziune duioasă, din brațele frânte de durere ale lui Fremleth, în vreme ce, o ușoară rezistență făcând să tremure ferestra, după care se ivi brusc chipul hidos al vagabondului Madard privind zănat în cuprinsul odăii, fără a distinge momăia lui Fremleth; apoi sărind se năpusti spre birou, forjându-i cutiile, ceea ce trezi pe Fremleth din topeala reveriei.

— Ah! Nici o vorbă, scumpe domn, mă dau păgubaș și atâtea tot, șopti răgușit hoțul cu un deget pe buzele înămolite în stuful jumulit al mustăților! O zi anostă pentru bietul meu pântec hămesit de flămânzenie, anostă și seacă ca și ironia, ca și șansa d-tale!

Fremleth continuă să privească pe cerșetor, buimăcit!

Dar el mormăia:

— Flămânzenia aduce pe lup spre stăule, ba de cele mai multe ori spre sălășele oamenilor! Cerșitul a ajuns o o-

cară! O cohereță îndrăcită, pe viul Dumnezeu! Până și azi când socoteam că zorile aveau să-mi anunțe o zi bună, nu a fost decât o amăgire!

— Dar cum ți-ai ales tocmai seara asta?

— Hei! răcni Madard cu însuflețire, planul era făcut din vreme. Nu de puține dați, te-am văzut împărțind splendoarea amurgului, cu amorul și cu... D-na Ronauld, femeia veneratului „nostru” controlor. Dar uite, vezi, dracu să mă ia, azi mi-au mers toate anapoda și pace! Ah cu ce foc se mai înghesuiau unul într-altul, Doamne, mai să te dogorească, nu altceva! Tot un domn, așa ca d-ta, dar... deosebirea mare a fost că nu erai d-ta; altfel ce rost mai aveam eu aci? Asta am văzut-o ceva mai târziu și... negliobie, l'am luat drept d-ta! Iată și guguseicii mei, mă gudurai eu; deci preocuparea era din cele mai gingașe ca să-ți mai fi dat răgaz să te gândești la comoara statului! În orice caz, nu te-ai fi putut lipsi cu ușa cu două, de deliciile acestei nopți încântătoare, tocmai așa de grabă încât, să nu am eu vreme să... operez.

— La urma urmelor, scumpe domn, trădarea e pentru amândoi, observă flegmatic cerșetorul.

— Ai fi putut însă prea bine să te înșeli tot atât de amar și în privința acelei tovarășe, semuind-o? adaugă Fremleth așteptând cu lăcomie vre-un gest de înclinație din partea vagabondului.

— Oh, nu scumpul meu domn, ferească D-zeu, obiectă Madard cu o certitudine desgustătoare, dar cu un aer de profundă desamăgire, care mărea durerea lui Fremleth, împietrit cu arma în mână! Dela prima aruncătură de ochi, — ochi de cleptoman flămând—i-am cunoscut îndată tremurul ușor al buclelor tăiate scurt și fulgerarea verigelor de aur, în urechile-i aprinse de jurămintele omului care o însoțea! Toată negliobia mea e că n'am luat seamă în deapropoace celui Domn! Altfel așa fi avut mare bucurie de a te fi scutit de această vizită nefolositoare.

— Eși, urlă îndurerat Fremleth, agitănd nesăbuit un revolver smuls în pripă din teancurile de pe birou și care îl stânjenea grozav.

— Dar unde dracu mă trimiți? Nu am băgat în gura asta pustie, de cri, D-zeule, fii bine lăudat, — se tângui vagabondul înălțându-se uluit.

— Pleacă, fugi, piei, răcni Fremleth cu palmele la ochi, scăpând în pălăria inoportunului informator câteva parale.

Și Madard văzând pomana în zdrențele-și puturoase, se îndreptă spre fereastră, adâncindu-se în noaptea bronzată de văpaia lunii.

Fremleth frângându-se pe scânduri, sbiera sufocându-și disperarea în suspine convulsive.

— Dar cu o condiție, rănji din senin Madard reituros: e o bucățică și jumătate Madeleine asta „a noastră” zău așa! Păzește-te, luând din vreme măsuri! Nu ești numai d-ta, pe legea mea! Fără d-ta și tot mai rămâne ca să zic, trei: legișorul, comisul casei de editură și d. Leonce, notarul, sfârși vagabondul rostogolindu-se în noapte.

Dar Fremleth nu-l anzia continuând să aiureze de pe podelele pe care rămăsese prăbușit.

Intr'un târziu putut să suspine:

„Am fost fără să știu instrumentul unui „capriciu, în care aveam să înfățișez ri-dicolul până la paroxism! Cu ce am pă-cătuț în pornirea mea nebună? Și apoi „ceea ce a fost iertat altuia, la mine s'a înfățișat ca imposibil. Ah, sceleratul de Leonce, care îmi ținea atâtea predici de „înbire, vârându-mă cu sila în mrejele „cursei întinse de amândoi!”

Și înbărbătându-se:

„Desigur, strategema a avut de scop a se găsi în negliobia mea, paravanul legăturilor lor mârșave!”

„Apoi delirant, consolidându-se:

„Trandafirul îmbibat de mireasma a-dormitoare, pierde din farmecul istețimei petalelor când, prea mult ademniți de noblețea lui, într'un oclan de galanterie nesăbuită față de tovarășa care ne însoțește, îi cercetăm mlădița cea mai fragilă, pentru a-l smulge! Acolo stau pituțe țepele cari îi susțin gingășia și cari opun rezistență nămicindu-se avântul. Totuși inocenta floare va rămâne ca o cinică și neînțeleasă ironie, stigmatul senzualității în materie de dragoste, spre slăbiciunea tuturor naivilor de teapa mea, iar netrebnica tovarășe va sta neclintită la postul ei de perfidie, urmărind până la sfârșit prăbușirea victimei!”

Dar Ralph Ronauld, îi curmă brusc indignarea, strângându-i mâna frenetic, preocupat, aproape distrat:

— Cheltuețile, cheltuețile enorme dragul meu, m'au decavat nu altceva!... cum însă, am înemerit un kuib! Dar apropo nemșorile, știi că ești insuporabil cu atitudinea d-tale. Bine, dar sper că nu ești hotărât să te imbecilizezi în văgăuna asta? Osebit de asta, nevastă-mea, mi se vaită că o sugrumă urâtul și drept să-ți spun, face mereu aluzie la impolitetele d-tale, lucru la care mă asociez și eu! Dar pentru D-zeu, cel puțin să nu vii să o cunoști, măcar? Haide, este încă momentul să mă descurci de dandanaua asta!

Apoi extrem de aferat!

— Iată astă seară prânzim cu toții; cam deranjat dar ne vei erta. Dar știi, fără ceremonie; altfel ar fi să nu mă pot prenumăra printre intimii d-tale; ne-am înțeles. Trebuie să te vestesc însă, spre a te pune oarecum, la adăpostul vre unei neplăceri ce ți-ar putea crea eventual cercul nostru. Oh cercul nostru, care altul în prăpastia asta? Notarul care crapă și el de urât ca și noi, și comisul voiajor cu care iei masa. Madeleine va fi încântată; îi plac grozav visătorii palizi!

— Poate... știu eu.. în orice caz, v'as!

DAIMONION

VIII. NESCIO QUID

II. v. Stein în a sa istoric a esteticeii a-tă cu o bogată documentare emancipa-rea crescândă — în veacul al optspreze-blea — a criticei artistice de subt ra-onalismul naiv al marilor clasici. Cri-rea clasicismului francez angajată din-puteri în lupta lumincii împotriva in-nericului și în aceeaș măsură obsedată-idealul clarității și al precisiunii, se-implăcea într'un superior dispreț teo-tic față de toată acea tulbure drojdie-pletească numită imboldură, emotivita-, instinct. Chiar și în cunoașterea sen-tivă filozofia timpului încerca cu tot-nadinsul să nu vadă alt decât un grad-ferior și caotic al „gândirei”. Clasicii-edeau că arta își dobândește prețul-în aceleași însușiri de lucidă intelec-tutate prin care și-l câștigă cugetarea-opildă. S'a bănuit în această rătăcire-oretică o influență a cartezianismului-upra criticei artistice și literare. Tre-te să spunem, cu o apăsare deosebită-— fiecare căvânt, că rolul înrăuririlor-de-iceii se exagerează în toate cercetările-se fac, și aceasta din pricina metode-r de investigație prea „cauzaliste” și-— ca „genetice” de până acum. E adevă-t, critica clasică a acceptat și criteri-i-terminologie carteziană, dar ne între-m: oare asemănarea în discuție nu-mai mult de stâl decât de direcți-iență? Asemănările dintre gândirea-, ta, critica artei, — în cadrul ucluiăș-1 de viață, nu știm să le atribuim unor-văuriri trecute dela una la alta sau mai-rând unor identice porniri incoșu-nte cari le străbate pe toate deopotri-. Și e neapărat o întrebare ce ar me-a să fie desbătută, dacă înrăuririle, cele-idente ar mai avea loc în cazul că n'ar-ista identitatea de structură și de di-mică culturală a epocii. Filozofia sti-lică de azi cu perspectivele ei, abia a-se de câțiva ochi, ne îngăduie să ve-m multe lucruri mai altfel decât le-au-tu, vedea înaintașii, și de astădată II. Stein. Dar revenind la subiect, cerce-orul, despre care vorbim, își poate-toată dreptatea numi a sa constatarea-pletită cu toate detaliile istorice cu-țință, că în veacul al XVIII-lea inte-ful estetic a trecut dela „unitate” la-ultiplicitate” și că odată cu emancipa-ti de subt clasicism se lămurește con-șta insuficienței determinărilor încere-până atunci asupra artei. Tot mai-It în critica artei elementul imponde-til și pitoresc, intuiția și emotivitatea-, colo de precisiunea și claritatea no-nală, își accentuiază reliefurile și se

vorbește cu tot mai aprigă insistență des-pre un „nu știu ce” care ar face farme-cul artei, despre un „nescio quid” prin care arta spre deosebire de cugetare își-cucerește adevărata valoare. Acest ele-ment imponderabil al artei devine un du-blu nescio quid prin aceea că deoparte-nu poate fi determinat, de altă parte și prin aceea că geneza sa din geniul artistic-e tot atât de neînțeleasă. Acest „nescio-uid” intră fără de a fi numit și în ceea-ce Kant a definit ca „idei estetice”. Și a-celaș „nu știu ce” al artei devine pen-tru bătrânul Goethe un ce „demonic”. El spune lui Eckermann: „În poezie este-în adevăr ceva demonic și indeosebi în-cea inconștientă care întrece atât inte-lectul cât și rațiunea, și care din pricina-aceasta mișcă așa de mult. Ceva asemă-nător se găsește în gradul cel mai mare-și în muzică. Ea plutește așa de sus că-nici o mîntă nu o poate cuprinde și se-desprinde din ea un efect care stăpânește-totul și de care nimenea nu e în stare-să-și dea seama. De aceea cultul religios-nici nu se poate lipsi de ea” (Gespräche-mit Goethe, Eckermann, III, 207 Recl. Tot Goethe a spus că o poezie frumoasă-se face așa cum o mamă face un copil-frum. Adică — nu se știe cum. Inconș-tientul a jucat un rol remarcabil în es-tetica lui Goethe. El atribuie o creație

inconștientă ca obârșie și indefinibilă prin noțiuni ca structură — în întregime sau cel puțin în parte demonicului. Vra-ja poeziei și a artei e de origină demo-nică. Goethe se salvează cel puțin cu un-mit acolo unde contemporanii săi de toate-vârstele nu vedeau decât un „nu știu ce”.

În citatul de mai înainte se vorbește ca și când demonicul s'ar manifesta în artă direct și nu prin mijlocirea creatoare a artistului. Ori acest mod de a vorbi e un simplu mod de a vorbi. În realitate poezia reflectează demonicul manifestat în creator. Poezia ia deci parte la acest demonic, ca umbrele din peștera lui Plato la existența și ființa ideilor ce trec pe la gura peșterii. Avem și aici de a face cu un fel de „metexis”, de „participare” a lucrului, a rezultatulu-, a faptei la calitățile superioare ale-șvorului. Citind cu atenție (și mai ales cu grija de a integra gânduri infinitesi-male) tot ce a spus Goethe despre poezie — te convingi fără greutate că pentru-el poezia, deși nu se reduce în întregime-la elementul demonic, e totuși poezie-imponderabilă în primul rând în virtutea-acestui element. El are și aici meritul de-a fi găsit o expresie mitică pentru un-lucru în pragul căruia alții s'au oprit cu-o nedumerire deconcertantă. Ne miră-numai că îndeobște în lucrările ce și-au-luat sarcina să analizeze ideile estetice-ale lui Goethe se trece așa de ușor peste-mitul demonicului.

LUCIAN BLAGA

N. N. TONITZA: VECINICA

a să vă ticnească petrecerea, dacă-o întâmplare m'ar putea împedeca!... - Întâmplare? Mironositul, nu-ți mai-1 răgaz întâmplările și femeile! Hai-Madeleine insistă și cred că nu ar-savaleresc din parte-ți!

asistența Madelenei! urlă Fromleth-ă plecarea morocănoasă a controloru-

poi recules cu o îmbărbătare falsă,

- Hotărât, m'ași fi sastisit curând cu-șta pa atâtor grații, dacă nu le-ar fi tem-at din când în când și notarul!

SĂRMANUL KLOPȘTOCK

Floarea lui Sânzien

de RADU GYR și N. MILCU

— Actul I. — Țara Gâzelor. —

ȚANȚARUL MARACINE

Oh, meștere Răgace! Am fost bătut de grindeni
Și ud, izbit de moarte, am leșinat pe-un spic.
Și totuși, pornii iarăși pământul să-l despice!...
Mă ospătai cu ziuă, cu soare, cu polen,
Cu setea'n gât gonita-am spre Floarea lui Sânzien!
In darnă „mătasa broaștei” părea că mă îndreaptă.
Incremea, mirată, chiar lintița 'nțeleaptă!
Și nici bănuții galbeni din balta amurgită
Nu cunoșteau cărarea spre floarea îndrăgită!
...Și după timp de trudă, amăgitor și șters,
Aduc zădărnicia spre care-atât am mers!...

STRAJER-RAGACE

Dar floarea minunată trăește... este totuși —
Cu mult mai depărtată ca florile de lotuși!
Se zice că-i minune...

ȚANȚARUL MARACINE (neîncrezător)

De unde știi?... Mi'mparte!

STRAJER-RAGACE

De nu ar fi minune n'ar fi așa departe!...

ȚANȚARUL MARACINE

De, poate c'ai dreptate!

STRAJER-RAGACE

Sărmanul nostru Domn!
Nimic nu-i mai prieste... Nici cel mai dulce somn
Pe cea mai albă floare... nici sucu'îmirezmat...
Posac, își ține capul pe-o aripă răzmat.
...In darnă se aduse cea mai frumoasă găză,—
Nici n'a vroit s'o vază, nemai putând să răză...
(arătând munca:)

Belșulgul a fost darnic... Va fi un an din plin,—
Dar pentru „el” tot darul, e-o frunză de pelin!...

ȚANȚARUL MARACINE

Și dacă te'ntrebi bine : „de ce?” — Pentru un vis!
O floare 'nchisă vecinic de-un drum pe veci închis...
Un dor!... Și ce e dorul? — O rană-a scurtei vieți!

STRAJER RAGACE (zâmbind)

Zii, — tot poet?

ȚANȚARUL MARACINE

Dar cel mai hazliu dintre poeți!

(Pauză)

...De-ași fi știut, atuncea când m'a trimis Sânzien,
Să cat în lume floarea cu'nmirăzmat polen, —
Că am să țin pe drumuri zadarnicul de mână,
Nu mai porneam...

(Trântorul storăe la umbră)
Tot doarme?—

STRAJER RAGACE

Mereu... De-o săptămână...

ȚANȚARUL MARACINE

Zău! I-ași fi fost mai bine acestuia tovarăș.
Și-acum, te las, străjere!

(Trece în scenă. Răgace rămâne de strajă)

STRAMOȘUL GREIERILOR (care dela ridicarea corti-
nei, stă lungit la umbra unei pădăii, țărâind din diblă
și cu o ploscă alătura, îl zărește :)

— Hei, te-ai întors?...!

ȚANȚARUL MARACINE

Da, iarăș!

STRAMOȘUL GREIERILOR (cu chef)

Cu bine și noroace!
Te lă, cumetre încoace
La umbra pădăiei,
La jarul veseliei!
Privește ce mai ploscă și ce argint de strună!
(Țânțarul se așează)

ȚANȚARUL MARACINE

Tot nu te lași de cheful?

STRAMOȘUL GREIERILOR

Ei bravo, asta-i bună!...

(Cu alt ton)

Ei?... (il întrebă din ochi)

ȚANȚARUL MARACINE (grav)

In zadar!

STRAMOȘUL GREIERILOR

Nici vorbă!... Păi uite-aicea creieri!

Când spune-o vorbuliță strămoșul ăstor greieri,
Inseamnă că e vorbă!... Nu fluerat deșert!
...Chiar ieri — da ieri — pornisem spre voevod să-l cert,
și m'a oprit lăcusta... Cum, el care-i cu cap,
Să creadă'n basme de-astea ce'n mintea mea nu'ncap...
I-a cășunat pe-o floare și vrea, morțiș, s'o aibe!

ȚANȚARUL MARACINE

Hei, rănille iubirii!...

STRAMOȘUL GREIERILOR

Ce răni? Acestea-s zgaibe!

Ce floare? Ce iubire? Ce rană, ce dureri?

Nu are ce s'uleagă de-i arde de muieri?

ȚANȚARUL MARACINE

Iubita însă-i una!... Ți-o spun și eu mai taică!

STRAMOȘUL GREIERILOR (indignat)

Cum, nu cumva și ăsta iubește-o țânfăroică?...
(Amurgește. Sună tălângi de isprăvitul muncii. Vecer-
niază. Albinele, muștele, găzele, se ridică dela războae
fusuri, plecând în pălcuri. Trec greierii, cu furci pe
meri, trec furnicile, albinele se îndreaptă spre stupur
Trântorul doarme înainte. Treptat, svonul se pierde. Tre
pălcuri întârziate).

ȚANȚARUL MARACINE

Te uită, păpădia cum prinde seara 'n crângi!..

Ei, nu-ți frumos, cumnate?

STRAMOȘUL GREIERILOR

Și-acum se aud talângi..

ȚANȚARUL MARACINE

Războaele tăcnă din cântecul mătasei,
In pălcuri muncitorii se duc spre prispa casei...
(Veceriază un clopot)

I-ul BONDAR (din scena I, altuia, cu care e la braț)
Ce zici? Intrăm o clipă în han, la gândăcel?
Are-un rachiu năstrușnic de suc de mușafel!...

II-lea BONDAR

Eu drept să-ți spun, am milă de bietul voevod!
Iubirea lui e mare!...

STRAMOȘUL GREIERILOR (care l'a auzit)

Un lușer fără rod!...

ȚANȚARUL MARACINE (cântă)

Lemn de soc ce se 'nmlădie

Dragostea-i o păpădie!

Cum o sufli, shoară 'n vânt,

Floare neagră de pământ!...

(Lăcusta reintră însoțită de Bărgăunele sfetnic)

BARGAUNELE SFETNIC

De nu m'ânșel acesta-i țânțarul!

ȚANȚARUL MARACINE

Bărgăunul!

Salut!... A, și lăcusta!...

BARGAUNELE SFETNIC (cântând în întuneric)

Aflat-ași?

ȚANȚARUL MARACINE

Nu... Nici unul!

LACUSTA

Ei, uite și țânțarul! In brațe să te strâng!

Ce-i nou?...

ȚANȚARUL MARACINE

Nimic...

LACUSTA

Tiii! Drace!...

ȚANȚARUL MARACINE

De unde vii?...

LACUSTA

Din crâng...

M'am plictisit de greer. El crede că'n iubire
E numai cântec glumă, o boabă de măhnire...
Lăcustele ca mine vor altceva: vor aur
De grâne coapte, — atuncea bărbatu-i un tezaur!
Sau, vrem mătasea coaptă a holdelor de grân
Să ne'nvelim cu danse, — și s'o mâncăm!...

BARGAUNELE SFETNIC

Desfrân!

grăești aci surată cu mintea ta îngustă...

Vrei să cunoști iubirea?...

STRAMOȘUL GREIERILOR

Lăcusta tot lăcnstă!!

BARGAUNELE SFETNIC

De vrei să știi ce poate iubirea, ia aminte!
 Privește colo crinul.. In albele-i vestimente
 La umbră, doarme prințul grădinei Sânzien...
 Pe-o pernă de petale umplute cu polen;
 Prin vis, strângând sărmanul la pieptu-i o stamină,
 I picură pe aripi mărele de lumină...

TANTARUL MARACINE (inspirat)

E mișcător voivodul !... (cu alt ton :)

Ași vrea să scriu ceva...

(Scriind)

Iubirea mea 'nșelată pentru-o femeie ca...

LACUSTA (glumind)

Să nu fie ca mine... (incet :)

Sau poate-i un pretext

Ca să devin geloasă ?

TANTARUL MARACINE (scriind)

Adăogăm în text ?...

(declamă :)

Iubita mea conia
 Cu toți sântem la fel,
 Mata ești o lăcustă
 Iar eu, un amofel !
 Dacă te prind în baltă
 Te-oi scoate fără lustru
 Și ai să tremuri toată
 C'asa sunt eu : palustru !
 Cu ființa-mi țâfâindă,
 Ț-ț.. de te-am iubit,
 Să-ți.. ț-ț-aduci aminte
 De scumpu-mi țâfâit !...

BARGAUNELE SFETNIC

Lăsați cochetăria sau ștergeți-o de-aici !

Hei, găze-albine muște, lăcuste și furnici,

Se inserează... Craiul din floare doarme dus !

Când s'o trezi surate, ce-o să avem de spus ?

De floarea lui cea dragă, aflat-ași ? Călător

Nici un bondar nu dete de floarea-florilor ?..

ALTUL

Eu, nu !..

ALTUL

Nici eu !

ALTUL

Degeaba o căutăm, să știți..

(O dără de lumină se strecoară prin iarba)

BARGAUNELE SFETNIC

Ei ce-ași rămas cu toții așa înmărmuriți ?

CORUL GAZELOR (de afară)

Gâzelor, să tacă orice svon
 Sfânta rugă 'ncepe pe amvon !
 Fluturi de cristal și de polen,
 faceți rugă pentru Sânzien..
 în genunchi plecați-vă albine,
 Rânile din piept să i s'aline !
 Roagă-te fierbinte mică găză,
 piară plânsu-i, ca din nou să răzū !
 Gâzelor, să tacă orice svon
 Sfânta rugă 'ncepe pe amvon !..

O ALBINA (cătând departe :)

Priviți, priviți surate : potop de raze mici

Prin tufe se agață ! Ce-o fi ?..

RAGACE-STRAJER (vestind)

Un licurici !

Licuriciul-Crainic, năvălește în scenă, în penumbră, e

singura lumină. Alți licurici mici se aprind prin tufe)

LICURICIUL

Călare pe o rază de-argint călit în lună,
 Sânt cea dintâi făclie în seara asta... Eu
 Mă 'nchin la toți și toate, curteni, cu voe-hună.

Viu de departe... Drumul, nemăsurat de greu,

Am străbătut ca gândul — și totuși mergi din zori !

Cutezerei atâtea adânci păduri de flori..

Precu un fir de apă ce coase iarba în vale,

Am lunecat de-a dura, pe-o râpă de petale,

Zburai pe șes, pe dealuri, prin zarea împânzită

și-am stat să dau, în luncă, luceferii prin sită !

Așa că'n fața voastră, sosesc întârziat.

Sunt crainic Libelulei !

TOȚI (uimiți)

Sosește la palat ?

SANZIEN (trezindu-se)

Vreau floarea... Unde-i floarea ? Tu cupă de polen...

— BARGAUNUL SFETNIC (gâzelor)

Tăcere !

SANZIEN

Spune : unde e floarea lui Sânzien ?!..

BARGAUNELE SFETNIC

Cum ? geme'n vise prințul, — sau s'a trezit în cupă ?..

SANZIEN

Tu, crin, potiru-ți strânge și'n tine mă surupă !
 Să nu mai simt lumina nici gândul meu pe drum..
 Cîntr'un potir de floare, îngroapă-mă de-acum !

BARGAUN SFETNIC

O !.. Sânzien, voivode cu aripe de smalț,
 Te-ai deșteptat din vise ?

SANZIEN

Aș vrea să mă înnalț

Cu soarele de-odată — dar cad și gem, și plâng !

BARGAUNUL SFETNIC

Ce vrere ai, voivode ?

SANZIEN

O ! Sfetnice, mă frâng !

..Trimesu-ți-ai bondarii, și-albinele, ostașii ?

Să așteptă țara floarei ?.. Nu i-ași trimes ? (cu ură :)

Vrășmașii !

BARGAUNUL SFETNIC

Ba da, mărite flutur, în fiecare zi

Se duc spre miază-noapte, spre apus, spre miază-zi,

In zări de-argint, spre soare, alți licurici, alți fluturi..

SANZIEN (cu desnađejde)

Și n'o găsece ?

BARGAUNUL SFETNIC

Nădejdea, — Mărite, — să nu-ți scuturi !

(Dăre de lumină fulgeră în iarba)

LICURICIUL (săltând în iarba :)

Alaiul Libelulei !..

BARGAUNUL SFETNIC

Eu bănuam că vine..

Hei, — de-ar voi voivodul s'asculte și de mine !..

(Pauză. Intr'un car de stete, tras cu panglici de mătase
 de o armată întreagă de licurici, intră Libelula. E înaltă,
 subțire, toată îmbrăcată în albastru-verzuu. In ploaia de
 lumini, e singura umbră. Are aripi mari străvezii, punctate
 cu aur, întinse dealungul trupului).

CORUL

Bine-ai venit la noi

In țara'n care-albine

Țes miere la rășboi,

Unde pândesc bondari

Din umbră, mierea'n faguri

Și-un fluture 'ntr'o floare

Visând alte meleaguri

Tânjește 'ntr'o corolă

Intr'aripatu-i dor

Spre țara visurilor

Și-a floarei — florilor !

(tot norodul înconjoară crinul în care e Sânzien. Libelula
 se apropie și spune :

LIBELULA

Floare albă'n floare, crin,

Am plecat din zori și vin

Până'n seară, vin la tine

Flutur alb, și n'ai să știi

Că în astă seară-aci..

BARGAUNUL SFETNIC (in șoaptă gâzelor)

Cele de uu neam cu dânsa, nu trăese decât o zi !..

TOATE GAZELE

Aaa !..

LIBELULA

Scoală, scoală Sânzien,

Ștergeți ochii de polen..

Am să mor aci de dor..

SANZIEN (ridicându-se pe un braț)

Unde-i floarea-florilor ?

(Zărind prin umbră, umbra Libelulei)

Cum ? Ași aflat-o ? Oare să-mi fie-aveea visul ?

CORUL

O punte de petale acoperi abisul

Ce despărțea un flutur de floarea lui..

SANZIEN (cu bucurie)

Și-acum

V'ați strâns iscoada în păcuri de pe drum ?

De ce tăceși ? Sau poate mi-ași rupt-o din răzor ?

Visam s'ajung eu singur la floarea-florilor !..

(Va urma)

Rosachiaro și Grigioperla

Luciano Folgore

— Nuvelă în care se caută umbre —

Doi copii. Unul Rosachiaro, celălalt Grigioperla. Nume care sunt colorii, dar care de fapt crespund cu copilăria, cu acea copilărie pe care-o ducem cu noi într-una și pe care n-o putem uita nici odată.

Trăiau în chip firesc, acolo unde-i pusese destinul.

Rosachiaro în palatul cel mare, numai ferestre și balcoane, Grigioperla în căsuța quibărită la picioarele nesfârșitei clădiri.

Și se cunoșteau de departe. Dela un balcon de marmoră la al patrulea etaj, la un prag de cărămizi roase, care dădea în stradă.

Dar își schimbau jucăriile de oarece, la șapte ani, nu cunoști deosebirea de castă, și n'ai idee de rangul social. Rosachiaro lăsa jos în stradă jucării pictate, paiațe de stofă, soldați de plumb, urși umflați cu câlți și cari, coborând, se legăneau ținuți de-o sfoară lungă, colorată.

Grigioperla îi trimitea în schimb paiațe caragioase tăiate din hârtie groasă, roșie, verde, portocalie, sau greeri, cărăbuși și șopârle surprinse pe când se lăfăiau la soare, lângă crăpăturile ascunzătorilor lor.

Cel bogat era grăsuliu și îmbrăcat bine, cel sărac era slab și purta haine prefăcute din altele mai mari, roase.

Prietenia lor fănu trei ani. Pe urmă căsuța a fost dărămată iar peste temelia ei trecu strada, cu două șini lucioase de tramvai și o gloată de pietoni cari treceau pe acolo din zori până'n noapte.

Rămase în sufletele copiilor o amintire. Rosachiaro, crescând, păstra în minte viziunea micului său tovarăș, un portret nostalgic de copil pătimit care avea o față de suferință, luminată uneori de-o năpădire de voieșie și de bunătațe. Grigioperla păstra icomana prietenului ca pe-o cadră de vis, ca pe figura unuia mai fericit decât el, care se apropiase de dânsul, fără să-l facă vre-odată să simtă deosebirea de nivel dintre etajul al patrulea al unui palat burghiez și tinda unei case de nevoieși.

Despărțiți cu trecerea anilor, duse fiecare o viață aparte, care era opusul copulariei lor lipsită de gânduri.

Unul a devenit cinic din nenorociri pasionate, a alergat ca un cal de rasă pista jocurilor de noroc, a desfrânării și a petrecerilor risipitoare, isprăvind prin a-și închipui lumea ca o glumă ridicolă a eternității.

Celălalt ajunsese la cele mai înalte trepte ale amărăciunii și ale nepăsării prin dureri sociale, prin contacte inutile, prin experiențe crude. Devenira amândoi umoriști și lucrara cu fantezia lor ca să diformeze conturul realității, creind comicul în orice.

Rosachiaro făcu cele mai neîndurate caricaturi ale mediului său. Doamnele bogate din comitetele de binefacere se prefăcură în burdufe umflalte, zugrăvite în cele mai surizătoare culori, și care voind să se dea pe de-a'ntregul sărăciei, isprăvesc prin a dăruii mizeriei doar vântul de care erau pline.

Femeile fatale, cele ce stau mereu pe colțul unui divan cu un loc liber alături, adăstând victima care va trebui să se așeze și să moară de iubire, căpătară înfățișarea unor stâlpi de telegraf scosți din uz, cu firele tăiate, dar având dea-

supra o placă, cu litere de-o șchioapă: „Pericol de moarte”.

Cei lipsiți de inimă, care-și cheltuesc averea ca să schimbe dela o zi la alta termometrul inimii și se irosesc într-o sută de cuceriri, fură înfățișați ca niște orhi pitici de cincizeci de ani, duși de mână de-o păpușă frumoasă îmbrăcată în servitoare.

Bancherii cari negustoresc cu lumea și miroase a zgârcenie, se prefăcură în uriași spânzurați de-asupra unei fântăni, scoțând afară cu mare caznă saci de aur, în timp ce la picioarele lor se îmbulzesc plictisiți nepoții pigmei, cu ceasul în mână, scrutând pe cadran ora morții și grăbind cu dorința ocolul minutarului.

Adolescenți cari așteaptă o privilegitoare și isprăvesc prin a se însura cu o bufniță, oameni care și curăță bastonul și se murdăresc pe mâini, moralisți ce dau fuga în cămașă la comisar ca să protesteze în potriua cântecului obscen al unui lețiv, își avură poza și satira cvenită.

Rosachiaro nu cruță pe nimeni. Nu cruță nici chiar propria-i familie, care era la acelaș nivel cu omenirea înconjurătoare. A fost urât. Il invitau peste tot locul de frica hazului său ucigător, iar oamenii în fața lui se sileau să nu pară decât puțin de tot ridicoli. Femeile nu-l iubeau deoarece batjocora n'are trecere în fața inimelor femecești, inclinate de când lumea spre tragedie și sentimentalism, spre dramele în care găsesc protagonistul cu fața în mâini și cu salcia plângătoare în preajmă.

Nepăsătorii îl respectau și'l înconjurau când îl vedeau trecând, căci Rosachiaro, pe lângă pavăza lor, avea și darul de-a mânui și spada și cunoștea loviturile ascunse, care țintesc de-adreptul la încheeturile descoperite.

Cinicul se desfăta mușcând, prefăcând viața, disecând societatea ca pe un maldăr de cadavre umblătoare, ca să refacă indivizii după felul său de a vedea, cu trupul asimetric corespunzător anomaliilor morale.

Nu era diavolul, nici discipolul diavolului, dar din creerul său ieșea panorama grotescă a realității, nu așa cum se vede cu ochii defectuoși ai obiceiului, ci așa cum s'ar vedea dacă pupilele ar fi pătrunzător corectate de dorința unei mai mari pătrunderi.

Grigioperla era mai îndurător. Simțea o nesfârșită milă pentru aproapele care-i făcuse rău înșelându-l și readucea lumea la niște șchiopi cari voiau să alerge până ce le ieșea sufletul; la niște ciungi cari voiau să strângă în brațe copacii dați cu săpun din țara lui „Pară mălăiață”, ca să ajungă în vârl; la niște orbi cari iscoadeau eclipsa soarelui; la niște chiori cari voiau să fulgere cu privirea dușmanii.

Pe copilele care-l trădaseră le descria ca pe niște găște cu pliscul tăiat trei sferturi. Pe prietenii care-l părăsiseră îi zugrăvea ca pe niște prieteni legați la ochi care se învârtesc în jurul unui stog de paie fără să bage botul în el. Rudele care nu-l recunoșteau, de oarece se îmbogățiseră, le înfățișea ca pe niște făpturi numai burți, care lunecau pe-o coastă cu patine de aur și se duceau să și rupă gâtul de-o piatră kilometrică, fără să și dea seama.

Așa dar, făpturi care făceau milă, duse

de nas de un destin mai tare ca ele, chinuite de nenorocul care le adăsta la răspântie ca să le înhațe.

În Grigioperla era o milă umoristică ce-l înălța la gradul de judecător vesel fără voia lui, glumeț cu toate că simțea drama și josniciile morale împrejurul și în lăuntru oricărei figuri a vieții.

Acești doi suverani ai satirei, dând o col lumii cu gândul de-a surpa pedestalele și de-a schimba locul și atitudinea statuelor ridicate de gustul și de admirația mediocă a mulțimilor, nu trăiau doar din scepticismul lor.

Era o amintire în fundul sufletului lor. O sublimă poezie care se salva, o copilărie ce rămânea acolo în ungherul ei aurit, cu colorile de odinioară și cu sugestia lucrurilor curate pe care nimeni nu le poate diforma.

Grigioperla era duloșia copilărească a lui Rosachiaro, portretul unei prietenii albastre care i-ar fi adus atăta mângăere, dacă ar fi regăsit-o. Rosachiaro era pentru Grigioperla punctul extrem în care poți da în seama destinului amărăciunilor și urile, pentru a te împăca, prin mijlocirea unui om, cu natura, ca să uiți o clipă că pământul e un ospiciu de prefăcuți și de nenorociți.

Să cântau poate, de oarece vine totdeauna un ceas în existența noastră, în care avem nevoie să abdicăm de la masca orgoliului, pentru a apropia fața goală și suferindă de ceva bun, simplu și pierdut.

Dar nu se găseau. Fiecare își avea orbita proprie, iar elipsele nu se întâlniseră încă, spre a se recunoaște.

Cu toate acestea aducerea aminte îi mângăia puțin, îi făcea să trăiască și se duceau astfel să batjocorească societatea în numele unei copilării și al unei nevinovății aurite, pe care-ar fi voit s'o vadă în toți oamenii, ca să-i îndure mai ușor sau ca să-i poată iubi mai mult.

Dar oamenii cu care-avem de-a face erau aspri, avari, încrustați în ipocrizie, cristalizați de egoism și nu le puteau da nimic din primăvara dorită. Ofereau doar fonduri obscure, linii uscate, colorii opace, sentimente plate, din care nu puteau alcătui decât un peisagiu lipsit de noimă, însuflețit de figuri lemnoase, de paiațe ridicole și de dialoguri mecanice.

Timp de mulți ani viața celor doi umoriști a fost o frământare zilnică, plină de ciudă și de dușmănie, realizată în lumea amară a caricaturei.

Rosachiaro își schimbă înfățișarea. Slăbi. Își neglija eleganța-i proprie deși se îmbrăca tot în negru, cu niște haine ca de comemorări oficiale; ceea ce era un fel de parodie exterioară, căci astfel îmbrăcat, Rosachiaro se ducea pela serbările și primiriile la care se adună mulțimea copurilor vii care duc niște suflete moarte.

Grigioperla în schimb se îngrășă și se îmbrăca în haine decente, cu care inspec-ta cinematografele în care lumea și irosește viața ca să interpreteze în semi-ntuneric inscripții deșarte și mimice nerode, se apropie de tromba gramofonelor ca să prindă banalitatea concentrată a unui disc de cauciuc și s'a luat după inmormântări ca să surprindă pe fața asistenței plictiseala unor îndatoriri convenționale și nesimțite.

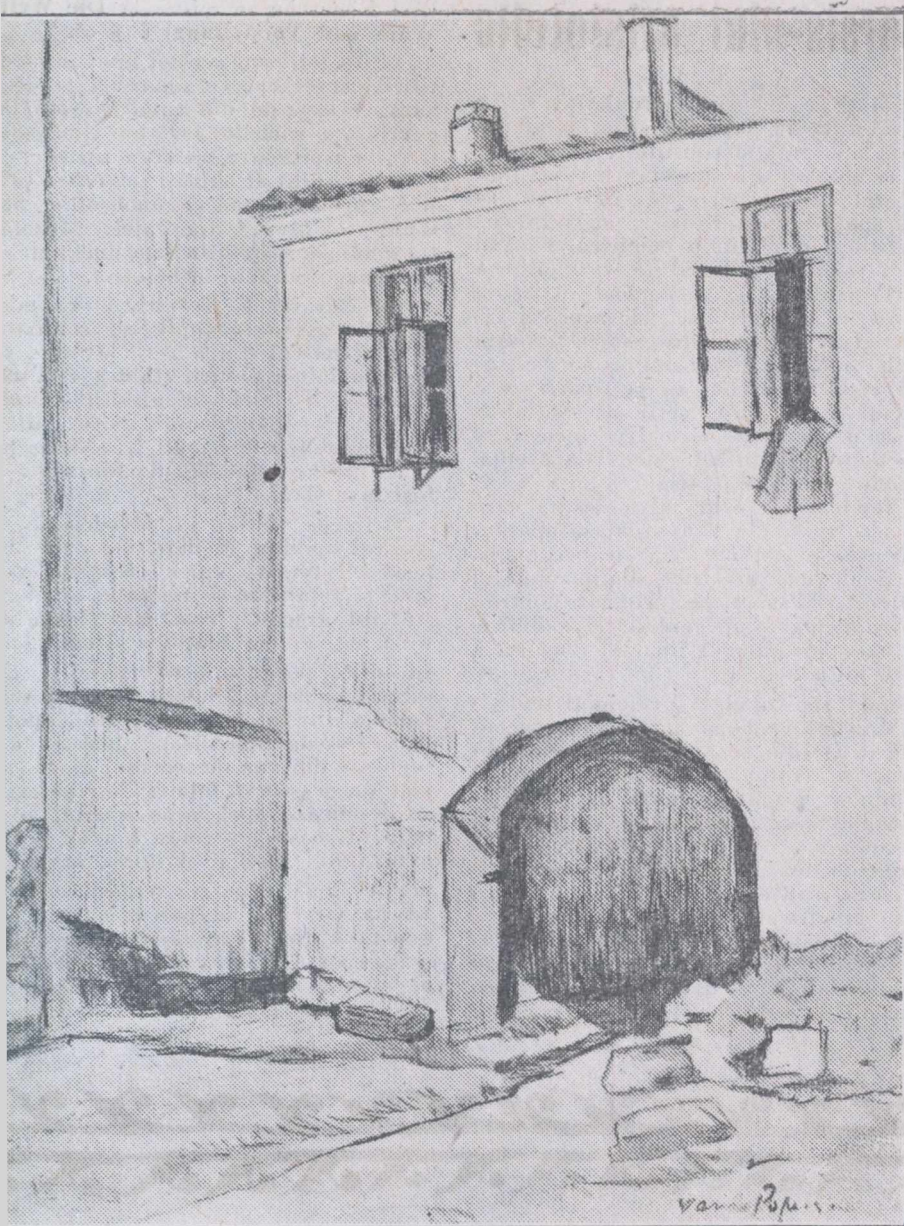
Intr'o seară, din întâmplare, cei doi depărtați prieteni se întâlniră față'n față și se ghiciră.

— Rosachiaro!

— Grigioperla!

Erau în pragul unei grădini publice. Soarele, ducându-se să se culce dincolo de munți, lăsa obșnuita-i binecuvântare copacilor primăvăratici cari se lumineau de-o fericeie violetă. Pe alei lumea din

VASILE POPESCU : STUDIU DIN MAN GALIA.

seară, nesimțitoare la descreșterea
zii și la duișile crepusculului care
ră lucurile între ele, continua să-și
zinte micile-i comedii de iubire, de
anie și nepăsare.

Tu? Cât te-a schimbat!

Tu? Cine-ar crede!

priveau lung fără să-și vorbească.
răduiră să găsească în chipurile lor
eptate icoana îndepărtatei copilării.
ochii nu erau de ajuns iar fantezia
uțea neînstare și răcitură.

ochire la cartea aducerilor aminte
a la realitatea prezentă, dar nu iz-
să-și dea scama cum de schimbasese
il până ntratăt obiectul visurilor

gândeau:

Era cam gras și bine îmbrăcat, dar

Era slăbuț în sărăcia lui, dar vesel.
icum se vedeau oameni osteniți, im-
niți de mânie, zbârțiți la față de
etul sarcastic care le încrețea obra-
mulți ani. Ar fi voit să se regăsească
icioși ca oglinda, ca să se revadă în
a răsfrântă de copilăria lor și când
iată-i, unul în fața celuilalt, opaci,
„dincolo”, certitudini surde și gre-
u dosul cărora profilul unei vârste
e și depărtate se ștersese pentru
luna.

blară împreună un ceas. Vorbiră de

viața lor indiferentă și cinică. Văzură
că erau de acord asupra nevoii de-a nim-
ci lumea.

Se simțiră uneori rivali în meseria de
umoristi, dar zădarnic adăstară dela to-
vărășia lor puțină mângâiere.

Când se întunecase bine, se opriră în
mijlocul unei străzi largi.

În clipa aceea nu trecea nimeni. Scoa-
seră pălăria unul la altul, de parcă s'ar
fi cunoscut de-o zi. Rosachiaro se îndrep-
tă spre o cafenea cu vitrinele dintr'un
singur geam enorm și cu lampa electrică
cu arc voltaic care sfăria în fața ușii.

Grigioperla se îndreptă spre cărciuma
de-alături, și ea luminată de-o lampă cu
arc voltaic, care sfăria ca și sora ei din
față.

Distanța dintre cei doi oameni cari se
cunoscuseră odinioară, iubiți și căutați, se
măria, dar lumina spre care se îndrep-
tau, le prelungea umbra peste măsură.

Cele două umbre se atinseră și se con-
topiră ca vârful unui unghiu, ale cărui
laturi se depărtau tot mai mult.

Copilăriile lor devenite fantasma se
îmbrățișau în pulberea drumului, mai
înainte de-a se despărți, mai înainte de-a
se topi în eternitate, mai înainte de-a
lăsa ca cei doi morți să se ducă spre
destinul lor de oameni din care poesia
dispăruse.

(Trad. din ital. de) Alexandru Marcu

Pribegi

— Din „Trepte Rupte” —

Odată, după umblet de ceasuri uitate
Pe veștede câmpuri, ce nu mai văzusem,
Tot mai departe mergând ne pierdusem:
Ți-aduci tu aminte? pustiu! pe 'noptate!...

Eram, scoborâsem o repede vale,
Goliți de simțire, streini de natură,—
Aproape de-o boltă posacă, obscură,
Departa cu trestia'i, harpă de jale.

Acolo făcusem popas ostenirii.
Privirea ta mândră măreț apunea
Pe apele negre, și seara venia.
Din sufletu-ți parcă! prin noaptea privirii!

O liniște tristă și sfântă purta
Cuprinsul acela în lumea visării; —
O stea licări în oceanele zării,
Gonind încețarea din inima ta.

Pe umăr'mi fruntea plecat-ai duios.
Bogată de-o lume de pace, de vise;
Tot cerul de zodii eterne se scrisese:
Și sufletul nostru zâmbi luminos!

Avurăm atunci amândoi simțimântul
Că inima firii cu-a noastră se 'mbină;
Că sântem noi înșine veșnici, — lumină
Ce'mbracă'n coloare și'n tâlcuri pământul.

Mulțimea de lacrimi, ce-au curs liniștit,
Sufletul nostru 'l topi în natură;
Adânc înțeleseserăm, gură pe gură,
Ce dulce e pierderea în infinit.

Târziu, ideală de palidă, luna
Ivi peste-o salcie candidu-i chip;
Abia de lăsai piciorușu'n nisip,
Strânsă pe inima'mi beată, neună!

V. DEMETRIUS

Pasărea

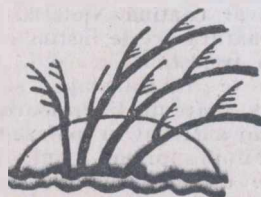
Cânta o pasăre la geam
Dorindu-și zborul 'nalt spre slavă
—O hiată inimă bolnavă —
Și eu de mila ei plângeam —

În casa mea întunecată
Prin besună mi dibuii un gând
Și'n casă m'am sbătut plângând
Cu pasărea nemângâiată.

Vânjos m'am înălțat să strig
În lume dorul de lumină,
Dar gratiile cu rugină
Mă sângerară. Imi fu frig

Și'n noaptea odăiței scunde
Ce'mi fu sălaş dintru'nceptut
Sărmanul suflet s'a sbătut
Și-afară n'a putut pătrunde.

EUGEN VICTOR

Considerațiuni asupra catharsis-ului aristotelic

II

Succesorul cel mai autentic al lui Schopenhauer fără a moșteni și mirosul de „pompe funebre” particular pesimistului filosof, Fr. Nietzsche descinde în același timp și din Schiller, glosatorul lui Kant.

În fața miracolului artistic Nietzsche îmbogățit cu această moștenire încearcă o explicare, referindu-se mai ales la tragedia. (*Die geburt der Tragoedie oder griechenthum und Pessimismus*, 1872, tr., fr. *L'origine de la tragédie ou Hellenisme et Pessimisme*, Paris, f. a.).

Schiller susținuse între altele, că există un frumos grațios ce convine sufletelor cărmuite mai mult de excitarea sentimentelor, sau a ideilor, și frumosul energetic ce convine mai mult sufletelor moleșite. Cel dintâiu oamenilor sub influența și dominarea exclusivă a impulsivității reale și formale; cel de al doilea oamenilor smulși aproape influenței externe. (*Ueber die aesthetische Erziehung etc.* scrisoarea XVII).

În altă parte Schiller arătase, că în starea de simplitate naturală, toate facultățile omului, exercitându-se împreună, ființa sa se manifestă încă într-o armonioasă unitate, și că, prin urmare, totalitatea naturii sale, exprimându-se complet în chiar realitatea însăși, rolul poetului este în mod necesar de a imita realul cât mai complet posibil (poezia naivă). Starea de civilizație, dimpotrivă, presupunând, că acest concurs armonios al întregii naturi omenestă nu mai e altceva, de cât o idee, rolul poetului este în mod necesar de a ridica realitatea la ideal, sau ceea ce însemnează același lucru de a reprezenta idealul (poezia sentimentală). Schiller caută în felul acesta să pună capăt interminabilei certe „între cei vechi și moderni”.

Nietzsche ne vorbește despre două grade ale funcțiunii artistice: starea apolinică caracterizată prin calm și seninătate, sau odihnă aromitoare, și starea dionisiacă caracterizată prin turmentare și violență. Starea apolinică este funcțiunea artistică ce înfățișează activitatea lăuntrică a celui ce se odihnește, este grația sau dulceața schilleriană.

Starea dionisiacă este izbucnirea în afară a celui ce s'a epuizat pe sine și ar corespunde energiei schilleriane.

Estetica lui Schiller arată în genere, că forma și materia se pot echilibra numai într-o anumită aparență, și niciun caz în realitate; aparența aceasta fiind un joc, cu cât omul va putea să se oprească mai mult în fața aparenței pur create de el în mijlocul realității, dar deosebită de ea, cu atât caracterul estetic al jocului se va pronunța mai mult.

Fr. Nietzsche în legătură cu aceasta susține, că lumea este obiectivarea liberatoare a lui Dumnezeu în mod perpetuu și în fiecare clipă consumată, obiectivare vecinic nouă a aceluia, care poartă în sine cele mai mari suferințe, cele mai irezistibile conflicte, cele mai extreme contraste și, de care nu se poate libera de cât printr-o aparență (Tr. fr. cit. *Essai d'une critique de soi-même*, § 5, p. 10).

„Într'adevăr continuă Nietzsche „cu cât constat în natură aceste instincte puternice și forța irezistibilă, care le mână să se obiectiveze în aparență, să se domolească în aparența liberatoare, cu atât mă simt mai antrenat în ipoteza metafizică în care Ființa supremă, Unul primordial copleșit de eternele mizerii și plin de contradicțiile ireductibile, are nevoie pentru perpetua sa eliberare și de încântarea

viziunii și de bucuria aparenței și, că în mod absolut și integral, considerați în această aparență și constituiți de ea, noi suntem obligați a o concepe ca o neființă absolută ca o perpetuă devenire în timp, spațiu și cauzalitate, cu alte cuvinte drept o realitate empirică. Făcând pentru moment abstracție de propria noastră realitate și concepând existența noastră în mod empiric, iar aceea a lumii în general ca o reprezentare izvorâtă în orice moment din Unul-primordial, atunci visul va trebui să ne apară ca o aparență a aparenței și în această calitate ca o satisfacție și mai perfectă încă a apetenței primordiale pentru aparență. (*L'origine etc.* § 4 p. 46).

În felul acesta arta naivă despre care vorbește Schiller, e o aparență a aparenței. Nietzsche a ținut să arate necontenit că naivul nu precede sentimentalului schillerian. El susține, că prin naiv noi trebuie să înțelegem apogeul stării apolinice, deci naivul e punctul final al unei serii, nu cel inițial.

Făcând apoi apel la principiul individualității al lui Schopenhauer Nietzsche ne arată, că Apollo ne apare ca imaginea divinizată a acestui principiu, în care se îndeplinesc scopurile eterne ale Unului-primordial: eliberarea sa prin viziune și prin aparență; cu gesturi sublime, el ne arată, cum lumea suferinței este necesară, pentru ca prin ea, individul să fie mânăit către creațiunea viziunii liberatoare, când, scufundat fiind în contemplarea acestei viziuni, el va rămâne calm și plin de seninătate în fragila sa imbarcațiune înghesuit de valurile mării fără margini.

(Aci Nietzsche se referă la *Die Welt Wille und Vorstellung*) I § 63.

Dar în mijlocul acestei lumi în mod tificial îngrădită de aparență și de sură, izbucnește din când în când beatitudinea extatică a sărbătorilor lui Dionysos melodii ispititoare, în care răzbate exultanța nemăsurată al naturii în ceace privește bucuria, durerea și cunoașterea. Starea dionisiacă alungă aparențele. Muzetei apolinice pălesc în fața unei arte, și proclamă adevărul în beția sa.

Nemăsuratul se revelează ca adevărate Nietzsche și conflictul sentimentelor extazul născut din durere țâșnește spontan din inima naturii (*Ibid* § 4 p. 49).

Pentru Nietzsche dionisiacul ocupă locul anterior apolinicului. Dacă Schiller fi întrebuițat termenii lui Nietzsche atunci ordinea stabilită de Nietzsche a fost inversată.

Nietzsche caută să dovedească, că spiritul apolinic și dionisiac prin marea sărbătoare succesivă, prin creațiuni vecin și întărindu-se reciproc, au domnia asupra sufletului grecesc; cum din vârsta de ramă cu luptele titanilor și amărăciunea filosofiei poporane, se naște și creșterea încetului cu încetul lumea omerică sub influența tutelară a insusităului apolinic, cum această splendoare „naivă” a înghițită din nou de torentul dionisiac pădător, și cum în fața acestor puteri se desenează apoi iarăși spiritul apolinic în maiestoaasă severitate a artei dorind a concepea doriene a lumii. Lupta între aceste două principii vrășmășe împotriva istoria Grecilor în patru mari perioade artistice, după care apare arta sublimă și glorioasă a tragediei antice ca rezultat al acestor două instincte a căror natură misterioasă, după un îndelungat a

Scrisoare din han

Privește în han vădudul cu ochi de ferești,
Și-ascultă poveștile spuse de rușii mrejeri,
Și 'n faptul umedei seri,
Plâng ochii cu stele,
Ca lacrimi grele,
De-argint tremurate în ele.

Plâng ochii de-s triste poveștile spuse, și rîd
În ziua, când gîlgăe soarele aur în ei,
Și rîd și pescarii de chipul hangiuului chel,
Că vinul l-aduce 'n ucelele chiar el.
— În han nu-i hangîță cu-obrajii de jar,—
nu freamătă strună și glas de guslar. —

Pescarii cu bluze văpsite cum intră sau pier,
par pete de sânge și pete de cer.

Se 'nalță trecutul din oalele pline cu vin,
Și fîlfîe duhuri aripele albe pe sus
Când ziua s'a dus
Și hanul e plin.

Atuncia aștepti ca din zare și veacuri pornit,
Să cadă deodată cu-al umbrelor tainic norod,
Sau, rupt din poporul de pete de sânge și cer
Cu chipul pîlît,
Ca de sfînt zugrăvit într'un schit,
Și ca 'n viorul trecut,
În mîna cu degete patru,
Să prindă pocalul de lut
Mrejerul Voevod...

Biruința

Din noaptea încheștată cu fălei de lup în tine,
Din balta otrăvită ce-ți lungegă'n ruine,
Zadarnic muști albastrul cu aripe haine.

Esti stârv!

Din chinul ce-ți infige toți spinii sterpi din crânguri,
Strivit de pîna dură sub care toți plâng sânguri
In rima înflorită din sânge, golu-ți gânguri

Biet stârv...

Vrei luminișul proaspăt și sfânt să te inunde,
Să-ți fulgeri diamantul din pușcării profunde,
Și'n pufuituri de hohot fi se răspunde:

Stârv!...

In noaptea încheiată din ape pămâtoase
Inchide-ți iarăși visul sub giulgiuri de mătase,
Și dacă poți mai fipă-ți de sub zăvoare trase,

Esti stârv!

T. PAUNESCU-ULMU

ism se manifestă în splendoarea unei asle, cum au fost Antigona și Cassandra în același timp. (Ibid., § 4 p. 50—51). Oată ideeașineea lui Nietzsche nu e at un amestec de multe ori arbitrar, codată profund și în totdeauna intentată între doctrina lui Schiller și aceea a Schopenhauer.

Din doctrina lui Schiller reține funcția aparențelor cu corelatul psihologic jocului, pe care îl extrage mai ales dintr-un citat al lui Goethe. Din concepția Schopenhauer reține cu un anumit efectiv teoria voinței.

Într-adevăr Schopenhauer susținuse că zica apare ca voință pură. Nietzsche de că nu trebuie să luăm acest cuvânt înțelesul lui Schopenhauer, iadică drept traritul sentimentului estetic pur conceptual și lipsit de voință.

„Trebuie să distingem aci”, zice Nietzsche, „cât mai clar posibil noțiunea esenței unui lucru și noțiunea aparenței sale”. (Ibid., § 6 p. 65).

Spre a exprima aparența sa în imagerie, poetul liric pune la contribuție toate șările pasiunii, de la bălbăirea înclirii născând până la cel mai definitiv lir; sub influența irezistibilă a impulsivității care îl mână să traducă muzica simboluri apolinice el nu conține năa întregă și pe el însuși în ea, decât eterna voință, eterna apetență nesăta doriță. Sufletul artistului devine și aci Nietzsche transerie aiodoma cutarea schopenhauriană — o privire ră, care contemplă, imperturbabilă și dioasă ca și privirea soarelui.

Deși concepția nietzscheiană reprezintă, pă cum vedem, o contaminare între doctrina lui Schiller și a lui Schopenhauer, găsim totuși în această contaminare un fruct prețios. Conceptele imprumutate au legat o concluzie nouă. Fără Nietzsche să fi voit a da o interpretare fișă ca tharsisului aristotelic, împăcarea dionisiacului cu apolinicul apare în doctrina acestuia ca un prilej de eliberare din încheștarea vieții și astfel raporta concluziei lui Nietzsche la fenomenul thartie întrevăzut de Aristotel apare ească. De sigur, că vom găsi rudimentele acestei eliberări prin artă și la Schopenhauer și mai ales la Schiller, dar nici

anul nici altul n'a pus în relief cu atâta convingere caracterul cathartic al operei de artă, repetăm: fără să se fi reportat la Aristotel, ca Nietzsche.

În timpul beției extatice a stării dionisiace, scrie Nietzsche, când se dărâmă piedicele și limitele ordinare ale existenței, apare un moment letargic, unde se șterge orice amintire personală a trecutului. Între lumea realității dionisiace și aceea a lumii cotidiene se sapă acest abis al uitării, care le separă. Dar de îndată ce apare în conștiința noastră această cotidiană realitate, ea e simțită ca atare cu dezgust, și o dispoziție ascetică, contemplatoare a voinței este rezultatul impresiei față de realitate. În acest sens, susține Nietzsche, omul dionisiac este asemănător lui Hamlet: amândoi scufundă în esența lucrurilor o privire hotărâtă, „văd și de aceea sunt dezgustați de acțiune, pentru că activitatea lor nu poate să schimbe nimic din eterna esență a lucrurilor; li se pare ridicol sau rușinos să refacă o lume dislocată. Cunoașterea omoară acțiunea, căreia îi trebuie spre a lua ființă miragiul iluziei. Iată ce ne învață Hamlet; nu înțelepciunea efină a lui Hans visătorul, care, din prea multă reflexivitate și ca printr-o serie superfluă de posibilități, nu mai poate ajunge să lucreze; nu reflexivitate, nu! — ci adevărata cunoaștere, viziunea oribilului adevăr, care stinge orice impulsivitate, orice motiv de a lucra, la Hamlet, ca și la orice dionisiac. Nicio consolare nu mai poate prevala, ci o doriță sălbatică se înalță d'asupra acestei lumi spre moarte, disprețuind chiar pe zei; existența este renegată și cu ea reflexul mincinos al imaginii sale în lumea zeilor sau într'un nemuritor „dincolo”. Sub influența adevărului contemplat, omul nu mai percepe din toate părțile de cât îngrozitorul și absurdul existenței; înțelege acum ceea ce este simbolic în soarta Ofeliei; recunoaște înțelepciunea lui Silene, zeul pădurilor, dezgustul și se sue în gât.

„Dar în această iminentă primejdie a voinței, arta înaintea atunei ca un zeu mântuitor, aducând frumosul în ajutor: numai el are puterea să schimbe acest dezgust de ceea ce e oribil și absurd în existență într-o desfășurare de imagini

ideale, cu sprijinul cărora viața devine posibilă”. (Ibid., § VII, p. 75).

Cu alte cuvinte arta ar fi calmarea e-fuziunilor debordante din pricina turmentării, la care e supus sufletul omenesc în fața adevărului nud, prin ajutorul imaginilor apolinice, care ar fi viziunea ideală a vieții ce nu mai domină, ci e dominată.

Considerând arta ca o mască potolitoare ce ne liberează de viziunea profundă a oribilului din natură, adică drept o forță purificatoare și liberatoare, Nietzsche, poate, fără să știe, continuă pe Egger în comentarea catharsisului aristotelic, cel ce ne arată eliberarea prin artă de groaza și mila, în care sufletul omenesc e încheștat, grație realității complexitoare.

Dacă Nietzsche ar fi extirpat elementele fatale ale unei metafizici ce-i involve sistemul dincolo de datele experienței și n'ar fi considerat problema estetică mai mult sub înfățișarea istorică a unei perioade — arta grecească — poate, că ar fi pus accentul și mai prețioasă pe concepția cathartică a artei.

Voind să dovedească, mai ales, în arta grecească, pentru sfera tragediei, caracterul dionisiac al operei lui Eschyl, cel apolinic în dramaturgia lui Sophocle, și acel socratism estetic ce caracterizează teatrul lui Euripide, ajunge tot pe cale istorică să arate, că Wagner în drama sa muzicală a realizat arta ce amenință să dispară, restaurându-i elementele înăbușite de Euripide. Wagner ar fi fost acela, după credința lui Nietzsche, care a readus tendința apolinică în locul schematicului logic, iar, prin prezența elementului muzical, ar fi conturat elementul dionisiac ce fusese înlocuit de acelaș Euripide cu sentimente naturiste, obținând astfel armonia, pe care o găsim în teatrul grecesc străvechiu Numai în dramaturgia grecească dinaintea de Euripide și în cea wagneriană din timpurile noastre, au găsi acea floare a culturii apolinice plutind desfăcută din afundul abisului întunecos, ca o izbândă obținută de voința elenică, grație viziunii clare a frumosului ce înăbușe răul și filosofia răului. Ceeace apare însă în orice caz ciudat, este faptul că Nietzsche, deși se ocupă în treacăt de fenomenul cathartic al lui Aristotel și în poziție împotriva comentatorilor, care văd în punctul cathartic, fie excitarea milei și a teroarei din pricina peripețiilor celor mai întunecoase, fie o explozie bine făcătoare ivită în noi, grație izbândii bunelor și nobililor principii prin sacrificarea eroului față de exigențele concepției morale a lumii, — totuși în loc să tragă mai categoric consecințele teoriei sale atât de susceptibilă pentru aceasta, se mulțumește să citeze pe Goethe, care vedea în emoția estetică un joc. (Ibid., § 22 p. 202—203).

Nietzsche aprobă pe Goethe întărind ideea, că cel mai înalt patetic nu este de cât un joc estetic (Schiller), iar mai departe scrie cu oare care insistență: „Cum e posibil ca oribilul și monstruosul, materie de mit tragic, să poată stârni în noi o plăcere estetică? Aci, e necesar să ne ridicăm hotărât până la o concepție metafizică a artei și să ne aducem aminte, că lumea și existența nu pot părea justificate de cât ca fenomen estetic; în acest înțeles mitul tragic are ca obiect tocmai să ne convingă cum și oribilul și monstruosul nu sunt de cât un joc estetic jucat de către voința noastră cu ea însăși în plenitudinea eternă a sprinteniei sale”. (Ibid., § 24, p. 218).

Cu câteva linii mai sus însă Nietzsche susține, că „prima și indispensabilă condițiune pentru înțelegerea mitului tragic este de a cânta plăcerea specială ce-i este

NICOLAE GANE

1835—1916

În seria povestirilor dela „Junimea“ Nicu Gane ocupă un loc de frunte. Chiar din primul an al revistei „Convorbiri literare“ el începuse să publice o serie de nuvele: „Fluerul lui Ștefan“, „Piatra lui Osman“, „Comoara de pe muntele Rarău“ etc., care atrăseseră atenția publicului și îl făcuseră bine cunoscut în cercul literar ieșean. Deși încercase să scrie și versuri, după câțiva ani renunță la ele. Proza îl ducea mai repede spre glorie. Muza abandonată pentru moment îl ispășește mai târziu, fără succes bine înțeles, când traduce din italienește „Infernul“ lui Dante Alighieri.

Orășean prin naștere, Nicu Gane a trăit multă vreme la țară și a avut prilejul să cunoască de aproape toate legendele și credințele bătrânilor sfătoși de pe valea Bistriței, pe care le culege și le publică sub formă de povestiri, sau le încadrează în diferite descrieri de călătorii prin aceste meleaguri frumoase. În descrierea minunată a măreșilor munți ai Moldovei el este precursorul lui Calistrat Hogaș, care avea să ne dea cu mult mai târziu amintirile sale de peregrinări „Pe drumuri de munte“.

Suflet patriotic și entuziast, Gane scrie și o serie de nuvele istorice din trecutul sbuciumat al țării sale. Crescut și educat la școala romantică germană, care exercită o influență destul de pronunțată în cercul junimiștilor, el a reușit să creze prototipul acestei nuvele cu toate exagerările și retorismul ei superficial. Mai puțin talentat decât C. Negruzzi și mai puțin cunoscător în domeniul istoric decât Alexandru Odobescu, Nicu Gane n'a putut să înfățișeze în nuvele sale nici atmosfera vremii pe care o descrie și nici dramatismul eroilor săi, pe care de altfel a știut să-i aleagă destul de bine. Născut în Fălticeni în anul 1835 dintr-o veche familie boierească, Nicu Gane și-a făcut studiile primare la o școală nu de mult timp înființată în acel oraș. E interesant de relevant unele amintiri povestite de el cu prilejul aniversării acelei școli în 1912, (Cf. „Flacăra“ I pag. 201).

Materialul didactic de pe acea vreme era foarte primitiv. În loc de tabelă cu cretă, elevii scriau cu o nuia pe prispa școlii acoperită cu nisip!

După aceea trece la Iași, unde sudiază dreptul și ajunge în curând magistrat și avocat. Politician pasionat, el ocupă pe rând diferite ranguri: deputat, senator, primar al Iașului, ministru și președinte al Senatului.

N. GANE

Deși era un politician activ, el nu renunță nici la literatură și după activitatea cunoscută din prima epocă a Junimeii ieșene, Nicu Gane către bătrânețe scrie o serie de amintiri tipărite sub diverse nume: „Pagini răslețe“, „Zile trăite“ și „Păcate mărturisite“ și tot acum publică și traducerea integrală a „Infernului“. Nicu Gane rămâne în literatura noastră, prin cele câteva nuvele sau mai bine

zis povestiri, în care vrea să reprezinte oglinda vieții noastre patriarhale (trecut cu eroii ei reprezentativi pe care autorul a reușit să-i facă deosebit de simpatici pentru lectori).

Vom mai cети încă cu multă plăcere „Aliuță și Petrea Dascălul“ și vom mână îngroziți la isprăvile vestitului haiduc Codreanu care înspăimântase Divanul Țării.

În ce privește nuvele sale istorice ele vor trăi pentru posteritate cu aceeași valoare educativă și instructivă, ca și dramele istorice ale lui Barbu Delavrancea.

Dacă autorul n'a avut darul să creeze opera care să poarte pecetea genialității creatoare, în schimb ne-a dat ceva mai puțin, dar care nu trebuie să treacă neobservat.

Opera literară poate trăi și prin legătura ei strânsă cu societatea și mediul care a produs-o și față de care nu poate să rămână indiferentă.

În opera lui Nicu Gane vorbește o treagă generație de acum 50—60 de ani cu toate preocupările ei, cu tot cultul pentru trecut, așa cum numai școala romantică încercase să-l reînvieze. Desigur astăzi opera lui nu mai poate avea același răsunet în lumea cititorilor, ca atunci. Acum suntem preocupați de altele probleme, acum ne impresionează și produce emoție estetică o altă literatură.

Privită în oglinda vremurilor de atunci, opera în proză a scriitorului Nicu Gane își păstrează valoarea ei necontestabilă; iar figura simpatice a scriitorului va mai trăi încă multă vreme în istoria literaturii noastre.

GH. CARDAS

A. — OPERA, EDIȚII :

1. Discurs pronunțat cu ocazia inaugurării anului judiciar 1869—1870. Iași 1869.
2. Domnița Ruxandra. Novelă istorică. Iași 1873.
3. Poezii, Iași 1873.
4. Încercări literare, Iași 1873.
5. Novele vol. I, 1880, vol. II, Iași 1886. Ediția II-a în 3 volume, Buc. 1886. Ediția III-a în 3 volume, Buc. 1889, Ediția IV Buc. Novele în „Bib. p. toți“ N-rele 3 etc. Buc. 1907—1908.
6. Poezii, Iași 1886.
7. Dare de seamă despre activitatea consiliului comunal. Iași 1898.
8. Pagini răslețe, Iași 1901.
9. Zile trăite, Iași 1903.
10. Păcate mărturisite, Iași 1904.
11. Dante. Infernul, traducere în versuri. Iași 1906 și alte ediții.
12. B. P. Hașdeu, discurs de recepție Academia Română 26 Iunie 1909.
13. Spice, Buc. 1909 și alte ediții.
14. Aliuță, Șanta și Petrea Dascălul. N-le 3 și 11 din „Bib. Scriitorii Români“ Buc. Alcalay.

proprie numai în sfera pur estetică, fără ajutorul milei teroarei sau al nobleții morale“. (Ibid, § 24, p. cit.).

În altă parte Nietzsche (Le crépuscule des Idoles, tr. fr. p. 235) e și mai precis: „Nu spre a se degaja cineva de groază și milă, nu spre a se purifica de o pasiune primejdioasă prin descărcarea vehementă a acestei pasiuni — așa crezuse numai Aristotel — ci spre a se personifica pe sine, d'asupra groazei și a milei, eterna bucurie a devenirii, această bucurie ce poartă cu ea și bucuria distrugerii finale“.

Ne-am fi așteptat mai degrabă, ca în locul termenului „joc“ ce însemnează, firește, aparență, și pe care îl moștenește de la Schiller de fapt, nu de la Goethe, cum îi place autorului nostru să creadă, și în loc de parafrazarea conceptului schopenhauerian al voinței ca eternă bucurie a devenirii și a distrugerii finale, Nietzsche să ne fi explicat fenomenul cathartico, ca o eliberare apolitică din ju-

gul cauzelor îngrozitoare și generatoare în același timp ce înțeștează ființa omească din afundările cele mai tainice ale existenței, eliberare ce șterge și acoperă răsul sinistru și plămăditor de panică al lui Dionisos.

Ne trăgând toate consecințele teroriei sale în domeniul estetic, Nietzsche, când ajunge la faimoasa explicație cathartico, se mulțumește cu o destul de nesemnificativă econtaminare între doctrina lui Schiller și aceea a lui Schopenhauer. Cu toate acestea doctrina estetică a lui Nietzsche rămâne un foarte prețios element în comentariul postum al poeticii aristotelice, deși lui îi plăcea să treacă mai ales drept descoperitorul esenței dionisiace, iar ca istoric se declara cel dintâiu, care a înțeles decadentismul lui Socrate în ceea ce privește rolul său în fatura tragicului euripidian.

(Va urma)

SCARLAT STRUȚEANU

OZIȚII — EXPOZIȚII — EXPOZIȚII...

um cât-va timp am cetit în ziare o
icațiune a „Ateneului Român“ în care
ectivii gospodari se străduiau să îm-
șească publicului — (din gologanul
ia a prins să se înfiripe, cândva, acea-
nstituție) — un soi de buget-program
rogram-buget, tare caracteristic, pen-
remuri și oameni, din multe puncte
edere.

vom rezuma numai la ceea ce înto-
zită această rubrică. Adică la sălile de
ziție și expoziții pe care Ateneul se
indatorat, ca factor cultural, să le
nească un cât mai des și mai intim
ct cu masa — firește, pentru edu-
t și afirmarea sufletescă a acesteia.

excepția a două-trei elemente cari
iresc ceva în mișcarea artistică ac-
comitetul Atenului a ținut necurmat
deze majoritatea sălilor sale exclu-
nor personajii cari, cu o înfricoșată
jire, se dau — anual bianul și tria-
— la nenorocitul de amator intrat
imprudență sub cupolă, sărguindu-i
a, flagelându-i sufletul și — cu com-
mântul comitetului care sub formă
irică își încasează partea — jefuind
le banul acumat adeseori onorabil și
u scopuri altele de cât încurajarea
ăviei.

zurarea expozițiilor ar fi, de bună
ă un act care n-ar avea justificarea
liar la noi, unde cenzura a ajuns un
e articol de prima necesitate, ca de
: fraudă, ciorpii de mătăsușă și figu-
r, cu păr, aromând a mosc.

a trebuie să rămână un joc liber al
ziei și nimănui, decât artistului, nu
oate îngădui să scormonească în con-
ul și forma unei opere, s-o mutilize
o oprească dela întâlnirea ei cu lu-
mânii decât artistului, creatorului

; în țara aceasta binecuvântată de
zezu, mișună prea multă plodăciune
amul artisticesc.

lomișoară dactilografă surprinsă de
arta legitimă, în brațele șefului de
u, e dată a doua zi afară. Exact la
zeci și cinci de zile după întâmpla-
u ghinion, gazetele vestesc expozi-
e pictură — la Atenau — a Domni-
e Violeta Caimac.

lor Tugui, zis Rață, sergent major
reul de recrutare e implicat într'o
teală compromițătoare. Scapă nevă-
din mâna judecătorilor — și nu se
ntoarce la cazarmă. Trec doi ani
rnalele anunță vernisagiul — la
u — a expoziției. THEODOR
Y.

o cafencă din calea Moșilor moare
la table, telegrafistul pensionar Ior-
cățel — Văduva neconsolată — (are
iat în școala militară și o fetiță care
ntează dancințul) — își aduce amin-
în cei doi ani de pension, la Roșiorii
de, a pictat Dumărea albastră după
ta unui caet cu note pentru piano,
mnei directoare. Atâta a fost dea-
La câteva săptămâni pe grilajul
ului, trecătorii cetesc, în litere cât
și roșii ca sângele:

EXPOZIȚIA DE PICTURA
CALIOPE FICATEL

Sublocotenentul Titi Găvan e înamorat
de domnișoara Virginia Mitrafak, unica
edraslă a moașei emunale din culoarea
de roșu. Domnișoara Gina își prepară tru-
soul și domnul Titi îi dă, înfrigurat, o
mână de ajutor: pictează, pentru pernele
de mătăsușă ale divanului viitoareii căsni-
ii: gândăcei în toate culorile, cât homardul,
crisanteme albastre, papagalii cu căreșe în
cioc și pisicuțe verzi cu musteți negre și
ochi portocalii.

Toată casa, toată familia, toată maha-
laua e în culmea admirației:

— Vai, Titisor... ce frumos!

— Ah, sublocotenente, cât e de splendid!

— Domnule ofițer, dar aveți un talent, să
fie al dracului cine mănțe,.... superb!!...

— Divin!..

— Ei, ei... prea vă întreceți cu lauda—
sare domnișoara Gina, afectând supărarea
— par'că ce, numai dânsul lucrează? A-
mândoi lucrăm: el începe cu creionul, eu
le pun la punct — și pe urmă mai vine
dânsul, nițeluș, pe deasupra, cu de toate!

În postul cel mare, în ajunul nunții, ea-
re musai trebuie să se facă până la Sf.
Gheorghe — (Coana moașa pretinde că
și Virgini și Titi vin tot dela Gheorghe) —
porțile Ateneului sunt febril îmbrăcate,
de două ordonanțe zdrențuite, în strălu-
citoare placarde decorative, pe cari, între
steaguri tricolore, falfăind mândru ca la
zece Mai, se poate ceti limpede, sugestiv,
cuceritor:

EXPOZIȚIA
DE PICTURA
ȘI
ARTA DECORATIVĂ
VIRGINIE MITRAFAK
&
TITHI GAWAN

Serii de cortegii școlarești se perindă,
apoi, sub conducerea maestrilor de de-
semn și a profesorilor de limba română
sau pedagogie — prin fața acestor impro-
vizate producțiuni artistice.

D-na Filimon le explică tehnica, na-
turalul și poesia în interminabile foiletoa-
ne zilnice, d. prof. Dragomirescu le ana-
lizează, în transpirate conferințe, geniali-
tatea, clasându-i pe categorii, grupe, gru-
pușoare, grupulețe; d. ministru al Arte-
lor le achiziționează lucrările pentru re-
constituirea muzeelor de artă ale Româ-
niei Mari; Suveranii îi felicită sincer și-i
îndeamnă la perseverență; marile coti-
diane și reviste le reproduc chipurile și
peisagiile; toată lumea e în fierberea fe-
ricirii și un soi de mândrie națională
simți că s'a înfipt în obrazul tuturoră —
comitet, expozant și public.

Scriind rândurile acestea, mă copleșește
un sentiment de neîmplănită tristețe. Nu
știu pentru ce, dar am presimțirea că
foarte curând se vor prăbuși în haos toate
câte s'au închiegat până acuma cu răb-
dare multă, cu trudă necunoscută, cu dra-
goste aproape religioasă pentru frumos—
și cu nebanuite sacrificii.

Doamnel., Arta și libertatea — surorile
gemene și bune, au început să se învrăj-
bească.

Cine oare e înconștientul care a arun-
cat între ele sămânța vrajbei — de s'au
pornit pe calea zmințelii?

N. N. TONITZA

Notițe

Cum se scrie o recenzie?

CONSTATĂRI.

Aproape toate revistele noastre litera-
re își fac o datorie din a umplea ultimile
pagini cu „recenzii“. Nu e de mirat că,
în felul acesta, locul criticii literare care,
mai mult lăncezește, a fost ocupat de a-
ceastă disciplină hibridă pe care chiar
subcritică dacă am numi-o, am greși a-
marnic.

Dar să luăm lucrurile mai de aproape.
Deși ar fi motivată ca fiind o extensiu-
ne literară a înțelegerii care ne caracteri-
zează veacul, recenziile și astăzi un ana-
cronism. La locul ei pe vremea lui He-
liade și Kogălniceanu când entuziasmul
patriotic și cultural suplinea — în mod
natural — lipsa unei literaturi întemei-
ate și cu ea, a unei critici definitive —
ea nu-și mai are niciun rost astăzi când,
în ambele discipline, am progresat atâta.

Și dacă ar fi numai această deosebire:
dar recenziile de azi care — de cele mai
multe ori — e laudă turnată cu găleata
peste un autor nepătruns și o carte necer-
tită, este cea mai bună dovadă de cultul
incompetenței care ne stăpânește. Nu e
de mirare — prin urmare — că scriem
despre tot și toate. O a doua greșală e
aceea că ne grăbim să luăm în serios a-
semenea secrețiuni ale creierului care, de
parte de a avea vre-o calitate, departe de
a servi la altceva decât la reclamă neme-
ritată, dovedesc cea mai dureroasă apli-
care a principiului „do ut des“ adică:
laudă-mă să te laud. De aici caracterul
constant lăudăros al „recenziei“ și tot
de aici lipsa completă de contact dintre
recenzent și cartea recenzată. E o diferență
pe care o înțeleg de minune și care re-
duce „recenzia“ la:

„A apărut o nouă carte de...“

„D... autorul acestei... a păstrat o notă
de originalitate puternică.“

„Cartea sa e varicată, pitorească,
vioae, spirituală...“

„Recomandând cu căldură volumul a-
cesta agreabil cetitorilor noștri, reproducem...“

după care urmează: reproducerea și
semnătura (în extenso sau în inițiale)
a fericitului autor al unei asemenea năs-
bății.

Aceasta — în locul unui studiu serios,
cugetat, întemeiat din care cetitorul să
poată înțelege mai mult decât câteva
probabilități sau chiar asigurări pe o-
narea recenzentului.

Dece? Fiindcă o asemenea cercetare,
minuțioasă și motivată, cere alt cap, altă
pricepere, altă idee despre critică, o a-
profundare — nu o răsfoire de 5 minute
a volumului o selecțiune bine justificată,
iar nu reproducerea întâmplătoare a bu-
cărilor la care se deschide cartea, o auto-
înțelegere, iar nu o simplă papagalizare a
unor clișee care, de aproape 50 de ani,
nu mai impresionează pe nimeni pentru
că nu au prin ce impresiona.

Cât despre prietenia care se crede
servită în felul acesta — e o eroare: ce-
titorul inteligent își dă seama de calita-
tea recenziei și trece peste ea. Celălalt —
trece repede în revistă exemplele — și
atât.

Concluzie: cred că, și la noi, a venit
momentul ca „recenzia“ să fie abolită,
iar locul ei să-l ocupe „schița critică“
care presupune: pricepere și motivare.
Redactorul „Universului literar“ a dat
semnalul.

PAUL I. PAPADOPOL

Buletin bibliografic săptămânal *)

de AL.-SADI IONESCU

1 FILOZOFIE. MORALĂ.

- Petit** (Abatele I. A.). — Prevestirea Ioanei d'Arc. Comunicare medianimică. Precizarea din 1913 a războiului mondial și a unei noi ere religioase. Prefață și traducere de Mihail Drăgănescu. Craiova, (Tip. **Ramuri**), [1926], 24 p. Lei 30. (Biblioteca metafizică).
- Popesco** (Alex.). — Astronomie. Une légende des astres et la cause de la guerre mondiale. Craiova, (Typ. **Ramuri**), 1926, 57 p. Lei 30.
- Lupu** (Ioan). — Mystisches Denken bei den Rumaenen. Die Träume. Soziologische Beiträge. Cernăuți, (Buchdruck. Isider Wiegler), 1926, 62 p.
- Velovan** (Ștefan). — Cunoștințe pregătitoare și mecanica psihologică. Studiu original. Craiova, (Tip. **Scrisul Românesc**), 1926, 51 p. Lei 30.
- Săulescu** (Căpitan Sp. N.). — Chestiuni de educație morală și socială. Pitești (Tip. **Artistica**, P. Mitu), 1926, 132 p.
- Nedelescu** (Ion I.). — Codul onoarei și regulile duelului. Cu o prefață de d-l general Gh. Cantacuzino. București, (Tip. Fundației culturale Prințipele Carol), 1926, 187 p.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

- Ioanițu** (Ing. George). — L'industrie roumaine à domicile. Bucarest, **Institutul economic românesc**, 1926, 6 p. Fig.
- Lecca** (Teodor C.). — Soluția logică a problemei noastre monetare. Bărlad, **Editura autorului**, 1926, 24 p. Lei 20.
- Popescu** (Aureliu Ion). — Considerațiuni asupra fluctuației leului. Cu o prefață de d-l V. N. Madgearu. București, (Tip. **Reforma Socială**), [1926], 23 p. Lei 20.
- Wappner** (Rudolf). — Die Liquidation der Lateinischen Münzunion und ihre Folgen für die einzelnen Bundesstaaten. Bukarest. (Buchdruck. Socec & Co.), 1926, IV + 72 p. + V tabele + II diagrame.
- Congresul general al cooperăției** ținut în București în zilele de 3, 4 și 5 Ianuarie 1925. București, (Tip. **Cartea Românească**), f. d., 327 p. + 16 pl. Fig.
- Bereczky** Erno Dr. — România uj behoz tali vámtarifája. Fém- és textilipari cikkek. Cluj. Kiadja nyom **Lepage**, 1926, VIII + 134 p.
- Noul tarif vamal de import pentru metalurgie și textile** cu taxele în leaur, lei-hârtie și repertoriu complet cu noua nomenclatură. Valabilă dela 5 Iunie 1926. București, (Tip. „**Tiparul Românesc**“), 1926, 76 p. Lei 40.

36 ASISTENȚĂ. ASOCIAȚIE. ASIGURARE.

- Iancu** (Dr. Axente). — Din lumea copiilor părăsiți. Demonstrațiuni practice-statistice din activitatea azilului de copii din Cluj. Cu o prefață de Dr. Titu Gane. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, III + 155 p. Lei 100.

4 FILOLOGIE.

- Bocănețu** (Al.). — Terminologia agrară în limba română. Studiu filologic-

*) A se vedea tabloul clasificării zecimale în numărul 1.

- istoric-cultural. Cernăuți, (Tip. **Glăsul Bucovinei**), 1926, p. 119—161. Fig.
- Bologa** (V.). — Terminologia medicală românească a doctorului Ioan Piuariti (Molnar von Müllersheim). Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 11 p.
- Giuglea** (G.). — O problemă de fonetică. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 12 p.
- Isopescu** (Claudiu). — O predică românească ținută în Roma la 1608. Cernăuți, (Tip. **Glăsul Bucovinei**), 1926, p. 275—284. Fig.
- Mateescu** (G. G.). — Epigrafia sau studiul inscripțiilor în legătură cu istoria și antichitățile clasice. Lecție de deschidere ținută în 20 Aprilie 1926. Cluj, (Tip. **Viața Nouă**), [1926], 16 p.
- Morariu** (Leca). — Morfologia verbului predicativ român. Partea II: Flexiunea. Fasc. I-a: Prezentul indicativ. Cernăuți, (Tip. **Glăsul Bucovinei**), 1925, p. 285—349. Lei 100.
- Popovici** (Iosif). — Abatele Rousselot, creatorul foneticăi experimentale. Cu 7 figuri în text. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 35 p. Fig. Lei 25. (Publicațiunile laboratorului de fonetică experimentală al universității din Cluj. 4).
- Popovici** (I.). — Fonetica experimentală și aplicarea ei la studiul limbilor. București, (Tip. **Socce & Co.**), 1926, 15 p.
- Procopovici** (Al.). — I. Principiul sonorității în economia limbii. II. Din istoria raporturilor noastre interdialectale. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, p. 11—66.

6 ȘTIINȚE APLICATE.

- Moșnișii** votate de congresul V A. G. I. R. Chișinău. București, (Tip. **Lupta**, N. Stroilă), 1926, 4 p. (Biblioteca Asociațiunei generale a Inginerilor din România No. 34).
- Ottetelișanu** (Ing. P.). — De l'occlusion des Eaux aux sondages de Pétrole. Bucarest, Édition de la revue **Annales des Mines de Roumanie**, 1926, IV + 181 p. Fig. Lei 250.
- Ottetelișanu** (Ing. P.). — Technica exploataării petrolului. Vol. II. Izolarea apelor la sondajele de petrol. București, Editura revistei **Analele Minerilor din România**, 1926, IV + 179 p. Fig. Lei 250.

7 ARTE.

- Balș** (G.) și **G. Bolomey**. — Sfânta Paraschiva din Ștefănești-Botoșani. Craiova, (Tip. **Ramuri**), 1926, 9 p. Fig.
- Bucovina** pitorească. Seria I. Putna. Ediția II-a. Fălticeni, (Tip. Saïdman). [1926], 2 f. + 16 pl. Album.
- Georges** Georgesco. București, Typ. **Cultura Națională**, 1926, 24 p. Fig.
- Schlüter-Ungar** (Hanns). — Lönslieder. Op. 51. Ausgabe für Gesang und Klavier. Schässburg, **Turn-Verlag**, 37 p. Lei 200.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

a) Poezie.

- Ardeleanu** (Iordache Gh.). — Neamul nostru. Poezii. 1900—1925. Roman. (Tip. **Beram-Tatăl**), 1926, 48 p. Fig. Lei 20.
- Chiffa** (Emil A.). — Paseri călătoare. Poezii. Cluj, (Tip. **Dr. S. Bornemisa**), 1926, 110 p.

b) Teatru.

- Baciu** (Ioan). — Statutul. Monolog lizant. Ediția II. Lugoj, **Editura autorului**, [1926], 8 p. Lei 9. (Biblioteka amatorilor de teatru No. 52).

c) Proză.

(Roman. Nuvelă. Etc.).

- Rebreanu** (Liviu). — Adam și Eva. man. Ediția a doua. București, **Cartea Românească**, [1926], 409 p. 100.
- Vlahuță** (A.). — Dan. București, **Cartea Românească**, [1926], 273 p. Lei (Scriitorii Români).
- Thomescu-Baciu** (N.). — Femceea. I. ția I. București, (Tip. **Richard Gies**), [1926], 67 p. Lei 30.
- Urechia** (Nestor). — Vraja Bucegi. București, **Turing-Clubul Român**, [1926], 235 p. Fig. Lei 60. (Biblioteka literară No. 2).
Ilustrații de Ary Murnu și Al. Urechia.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

- Jacobsen** (Jens. Peter). — O împușcă în ceață și alte nuvele. Traducere P. P. Stănescu. București, **Adevărul**, [1926], 93 p. Lei 6. (Biblioteca D. neața No. 63).
- Alechem** (Șalom). — Un șaizeci și șase și alte nuvele umoristice. Traducere de C. Săteanu. București, **Adevărul**, [1926], 79 p. Lei 6. (Biblioteca D. neața No. 64).
- Barbusse** (Henri). — Șampionul. În măneste de Aurel B. Luca. București, **Adevărul**, [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 75).
- France** (Anatole). — Revolta Ingerilor în românește de Ion Pas și H. I. Ilian. București, **Coșbuc**, S. C. Georghescu, [1926], 30 p. Lei 60.
- May** (Karl). — „Saiwa-Tjalem“. În românește de Sofia Nădejde. București, **Adevărul**, [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 74).
- Vergilius** Maro (P.). — Aeneis. Traducere în formele originale de G. Coșbuc. Edițiunea V. București, **Cartea Românească**, [1926], 229 p. Lei 4. (Lectura No. 76).
- Sologub** (Feodor). — Mireasa cernită românește de Liviu H. Ardeleanu. București, **Adevărul**, [1926], 31 p. Lei 4. (Lectura No. 76).
- Turgheniev** (Ivan). — Amor și nestăpânire. Dimitri Rudin. Roman. Traducere românească de George B. Rares. București, **Victoria**, [1926], 192 p. Fig. 80.
Coperta și ilustrațiile de Ary Murnu.
- Unamuno** (M. de). — Eu! În românește de Seb. Leonard. București, **Adevărul**, [1926], 32 p. Lei 4. (Lectura No. 77).

91 GEOGRAFIE.

- Mihăilescu** (G.) și **P. Vaslscu**. — Căminul nostru. (Studiu Geografic-Etnografic). Călărași, (Tip. **Socce**), 21 p. Lei 25.
- Opreanu** (Sabin). — Contribuțiuni la topografia din ținutul Săcuilor. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 40 p. + h

e-a scris Emil Gârleanu?

IV. EPICE ORIGINALE

...tea aceia din sufletul lui Gârleanu... l lasă pentru vecie nedeslipit de su... și de arta țării noastre o constitu... tocmai cunoscutele sale volume, ace... e care, un limbajul destul de de... os și de sărac, le grupează sub ti... ura de **proză**. Aici 'și numai aici... este căutat de noi adevăratul Emil... eanu, artistul, duiosul cântăreț al hă... lor fericiți în naivitatea lor și al... rii pline de frumuseți, al eroismului... și demn și al gingașelor gânganii... t felul — în acele volume viguroase... ine de poezia vieții dela țară care... titulează, mai totdeauna, așa de pu... cu propriul lor conținut sufletesc... din ce cauză și caracterizarea bibli... că prezentă va stărui mai cu deose... asupra acestui capitol hotărâtor pe... l va urmări în clasificare și în ordine... ologică, în cele de mai jos. Pentru... mărimea înțelegerii le vom grupa astfel:

- Culegeri supravegiate de autor:
- Schițe patriarhale:
- Bătrâna — Schițe din vicața boerilor
- Noveni; Minerva 1905, București.
- m. Socec. București, 1909.
- Schițe din războiu:
- 1877 — Schițe din războiu în „bi... eca românească Socec” No. 1, 1908.
- rești.
- Schițe din lumea animalelor:
- Din lumea celor care nu cuvântă.
- „Convorbirilor literare” București
- Schițe fantastice:
- Culegătoarea de rouă. Ed. Lucaffă-
- București. (No. 1).
- Amintiri, schițe:
- Amintiri și schițe în „biblioteca
- na”. București, 1910. (No. 22).
- Nuvela și schițe:
- cea dintâi durere — nuvele și schițe.
- rești. Minerva. 1907:
- m. Socec. 1909.
- Nucul lui Odobac — nuvele și schițe.
- rești. Minerva. 1909;
- m, ibidem, 1910.
- Punga în biblioteca românească
- lopedică Socec” București 1909. (Nu...
- le 54—55).
- Trei vedenii în biblioteca „Lumina”
- rești 1910 (No. 1).
- Visul lui Pillat, ibidem, 1911 (No.

- Nuvele:
- Într-o noapte de Maiu — nuvele. Bu...
- ii. Socec. 1908;
- Amintiri, schițe, nuvele:
- Odată în „biblioteca pentru toți”
- rești. Alcalay, 1907 (Nr. 292).
- Toate acestea, până 'n 1914 (moartea
- ului). În anul imediat următor,
- în următoarele volume de **postume**,
- inzând opere mici publicate de au...
- rin reviste și ziare, dar neadunate la
- ce. Iată-le:
- O lacrimă pe-o geană — nuvele —
- rești. Minerva 1915 și:
- Priveliști din țară, schițe, însemnări.
- rești. Ed. Casei Școalelor. 1915.
- Afară de aceste volume — pe care
- moaștem personal, în chiar edițiunile
- onate — trebuiesc adăogate încă
- Pe Bistrița la vale... Călătorie. Cu
- afi și fotografii de A. Satmary. 1910
- are o găsim — printre altele — pe
- ta dela fine a ed. a II-a a volumului
- litera f și
- Suflete, înregistrat cu singura men-
- a'prețului (pe atunci numai 1 leu

50) în „Catalogul librăriei și editurii Alcalay și Comp”. întocmit (probabil dela începutul anului 1915) de regretatul Victor Anestin și neprevăzut în alte cataloage ca acela al editurilor Socec, Minerva, Stănculescu, etc.

IV. În coprintul acestor 16 volume și broșuri se găsește inclusă toată opera poetică, a novelistului Gârleanu și apărută până în preajma marelui războiu de groază cărui sufletul lui gingaș și plin de duioșie pare aș fi luat sborul dintre noi. Vor fi rămas dela el oare și ceva **postume** — în adevăratul înțeles al cuvântului? Nu știm. Iată, deoc ne interzicem de a vorbi despre un **Gârleanu inedit** care, orice s'ar zice, **trebuie să existe**. Vârsta tânără la care a murit — ne îndreptățește această afirmațiune.

Cert e că acest artist al cuvântului a scris destul de mult și că a fost apreciat și solicitat de editori. Dovadă e faptul de a-l întâlni în toate sau mai toate bibliotecile de popularizare (Steaua, Luceafărul, Lumina, Socec, etc.) — la ultimele 3 fiind chiar numărul de deschidere, **porte-bonneheur-ul** editorial. Un lucru însă nu trebuie să neglijem: unele bucăți sânt publicate de câte două ori — obiceiul pe care-l practică mulți dintre scriitorii contemporani nu numai când trec dela volum la broșură sau invers, dar chiar dela volum la volum.

PAUL I. PAPADOPOL

Virtuțile cămilei

Comentând studiul recent apărut, în 2 volume, **Le chameau**, ed. J. B. Baillière, al comandantului Cauvet, d-l Henry de Varigny publică în „Journal des débats” un interesant foileton, rezumând observațiunile despre virtuțile cămilei:

Nimeni, se 'nțelege, nu-i va acorda cine știe ce farmec fizic, însă caracterul cămilei n'are nimic displăcut. Este, după cum spune comandantul Cauvet, o ființă blândă, răbdătoare și cu totul fricoasă. E adevărat că n'are pentru om o pasiune dezordonată.

Dar asta dovedește sensibilitate și discernământ.

Puneți-vă de altfel în locul ei... Iși iubește foarte mult semenii: dar poate că printr'asta se arată superioară mediei oamenilor. Are memorie, e docilă: iată două calități reale; nu-i de loc proastă. Trebuie să recunoaștem: e văicăritoare și haină. Dar tocmai noi o să-i facem o vină dintr'asta? Evident, nu-i place, ca și nouă de altfel, să fie încercată de poveri, și când o încercăm, are obiceiul să scoată niște sunete foarte discordante, exprimând tulburarea ei sufletească pricinuită de senzații displăcute: apoi, când și-a arătat zadarnic durerea și disperarea, se văicărește amaric și'n urmă se resemnează. După ce a încercat tot ce putea contra destinului, i se incovoae. Dar oare noi facem altfel? Ajungem noi din prima dată la resemnarea filozofică?

Vorbind de manifestațiunile vocale ale cămilei, d-l Cauvet semnaleză marea lor varietate. De oarece cămila nu se mulțumește numai să

cârtească, să blesteme și să insulte când i se impune o treabă care îi displace; ea are un limbaj foarte nuanțat; bărbatul care supraveghează și conduce turma scoate mârâituri întundate; femeia are note diverse ca să cheme la dansa puilul sau să reție un camarad care pleacă: cămila are felul ei de a spune că-i e sete, sau bucuria că i se dă iarbă proaspătă. În scurt, dă dovadă de mult sentiment și expresie.

Cu ce se hrănește cămila? Cu rare plante ordinar pe care le găsește ici și colo și pe care le lasă celelalte animale domestice, chiar și simpaticul măgar, care n'are aptitudinea cămilei să reziste lipsei de băutură. Nu trebuie dedus de aici că ea refuză un prânz suculent când se oferă ocazia. Ierbarul ei are o capacitate de 80 de litri, în care poate să bage o abondentă provizie, după împrejurări. Însă în deșert, n'are norocul ăsta. Aici, ea înghite vegetația din pustiu, alcătuită din plante fără frunzătură, plante grase, care acumulează apa și n'o evaporază deloc, trăind intermitent, de oarece rădăcinile lungi rezistă uscăciunii și prind viață de cum cade puțină apă. Ba și fără apă, căci în timpul nopților răcoase cade rouă.

Așa dar, hrana cămilei în deșert este foarte săracăcioasă. Ea o găsește cu greu și în cantitate mică și cu toate astea, și din asta știe să economisească și să facă rezerve. Economile, și le centralizează cămila în cocoasă. Aceasta consistă dintr'o umflătură grasă, dintr'un țesut fibros special, alcătuit o rețea în găurile căreia se acumulează vezicule de grăsime. Din grăsimea aceasta trăiește animalul când alimentele vegetale se fac tot mai rare. La animalul care a suferit prea multe privațiuni, cocoșa devine flască, dimpotrivă e tare și plină la cămila hrănită la pășune. De aceea, când e vorba de expedițiuni mai grele, se alege cămilele cu cocoșa cea mai mare.

În **Geographical Journal**, s'a discutat de curând aptitudinea cămilei de a se lipsi de apă. Negreșit, la pășune, în perioada răcoasă, cămila se poate lipsi de apă și șase luni. Însă în pustiu, în timpul căldurii, e altceva: ea trebuie să bea tot la 4 sau 5 zile, după corespondenții englezi și tot asta e și părerea comandantului Cauvet. Însă nu utilizează deodată toată apa absorbită. Ea procedează ca și cum n'ar avea siguranța că va mai avea apă în curând și înmagazinează apa rămasă într'o serie de celulele aquifere, în număr de 100, situate în lobii ierbarului, putând să conțină fiecare dela 200 la 300 centilitri de apă. Și tocmai aceasta expune cămila unui pericol considerabil; de nenumărate ori, călătorii sau nomazii, murind de sete, n'au stat la gânduri să omoare animalul ca să bea conținutul celulelor aquifere.

E C O U R I

PARASTAS LUI I. SLAVICI

□ Măine Duminică, 15 August se vor aduna la Panciu lângă pridvorul mănăstirii „Brazi” rudele, cunoscuții și aceia care au admirat pe Ioan Slavici spre a lua parte la parastasul de un an de la moartea aceluia care a însemnat în făgașul literaturii românești o brazdă adâncă, deși mulți sunt aceia, care tot văd în Ioan Slavici pe stegarul unor anumite rosturi politice ale neamului nostru.

Valma vremurilor va irosi stăruințele omului și crucea înfiptă în coasta mănăstirii va arăta drumeșilor locul unde se risipește trupul ce a învelit sufletul românesc al unui povestitor cu care se poate mândri orice neam.

Pământul țării pe care a slăvit-o cu scrisul și cu fapta, îl va ohihni pentru toată truda marelui său suflet.

ERATA

□ Desenul de pe coperta numărului trecut a fost greșit atribuit d-lui Vasile Popescu. Autorul lui e d. D. Ghiață.

UNIVERSITATEA POPULARĂ „COASTA DE ARGINT”

Universitatea populară dela Balcic și-a deschis cursurile de vară prin trei prelegeri ale d-lui Eugen Titeanu despre **Ofensiva spiritului contra-revoluționar**. Prima prelegere a avut ca temă „Critica democrației și doctrina contra-revoluției”, a II-a „Fascism și monarhie” și a III-a „Charles Maurras și rolul „Acțiunii franceze”.

Ciclul conferințelor va continua după programul anunțat până la mijlocul lunii Septembrie. Primele prelegeri vor fi ale d-lor : Nae Ionescu, Gala Galaction, Walter Cizec, Pamfil Șeicaru, G. Mugur, Nenișescu, prof. Onicescu, etc. etc.

ȘCOALA ROMANEASCA

Sub acest titlu, d-l profesor **I. Simionescu**, dela Universitatea din Iași, ale cărui contribuțiuni la cultura românească sunt nenumărate și generoase, publică pentru clarificarea problemei școlii românești, un nou studiu, în „Viața Românească” (XVIII, 5—6, Mai—Iunie).

E o problemă pe care d-l I. Simionescu a tratat-o în nenumărate rânduri și căreia i-a adus priceperea, experiența și înfinita sa dragoste. Studiul său asupra bacalaureatului, publicat anul trecut, tot în V. R., stăruie și azi în atenția cetitorului. Studiul de acum prinde într-o serie de observațiuni la fața locului și de sugestii dela popoarele cu o pronunțată cultură etnică, precum Danezii, Japonezii, toată grava chestiune a spiritului străin de realitățile noastre etnice, în care se elaborează cultura în școala românească. Trimițând pe lector la paginile studiului însuși, reproducem aceste rânduri substanțiale :

În reformele școlare, introduceam dispoziții neaplicabile, fără daună, la noi. Așa a fost cu orarul pe jumătate de zi, aiurea complexat cu organizată disciplină pentru educația fizică și sufletească, la noi dând loc la hoinăreala dăunătoare elevilor. Așa a fost cu trifurcarea cursului superior, dovedit ca nenatural, etc.

Aceiași inerție se vede și în alcătuirea programelor. În loc să se formeze o tradiție a apropiatului, necesar de cunoscut și demn de

ubit, am rămas în calea imitației și a repetării laudelor exagerate a tot ce e exotic. Istoria Românilor pusă în clasa IV-a și a VIII-a e prea îngrămadită spre a se da importanță și însuflețire faptelor adesea uriașe, care au menținut neștirbită etnicitatea noastră. Înșirarea domnilor nu e istorie, iar punerea pe același plan a cunoașterii evenimentelor desfășurate în neamul întregit, și al celor întâmplate în lumea veche, nu poate fi de folos nici pentru o cultură generală. Cunoașterea frumuseților țării și variatelor ei bogății este îngrămadită în clasa a IV-a în 31 de lecții, cât și pentru Asia ori America. În clasa V-a se dau puține noțiuni generale de geografie economică a României, la un loc cu a celorlalte țări. Pe urmă nimic.

Dar nu e de luat în seamă numai programa. Înșiși spiritul predării la toate materiile e partea cea mai neglijată. Atmosfera generală în care cresc copiii e de așa natură încât nu-i aștepte sufleteste de locul unde funcționează școala.

Vizitam mai săptămânile trecute una din școlile normale de fete, admirabil organizată ca ordine, disciplină și chiar ca educație. Deoparte și de alta a scării principale, în vestibul, se afla o adevărată pinacotecă de litografii istorice și artistice, presărate și prin clase. Zădarnic cautam printre ele măcar admirabila reproducere a Ilenii lui Grigorescu, ori Moartea lui Stefan de Stoica, ce se pot procura din comerț destul de ieftin. Elevele, venite dela țară, pregătite pentru țară, ajung să creadă că orice popor e în măsură să dea ceva de seamă, numai al nostru nu. Pentru unele, mai simțitoare, e o durere : la altele naste indiferențismul față de producția proprie. Așa e în școala normală, așa e în școlile secundare, în vechiul regat dar mai ales în afara lui, cu material didactic mostenit. Nu trebuie să ne mire atunci că volumele despre Luchian ori Grigorescu stau nevândute, pe când scumpele volume străine, sunt date copiilor drept daruri de anul nou.

În orele de desen se fac exerciții după sarbele modele de gips, ce nu spun nimic, sau reproduc cine știe ce motiv gotic din vreo catedrală apuseană ; frumoasele medalioane variate ce încadrează intrarea, mănăstirilor noastre, ori încolățările șerpilor de piatră, viguroase și totuși svelte, din jurul ferestrelor, admirate de străini, rămân nefolosite de noi. Chiar și când se vorbește de petrol, bogăția noastră netăgăduită, cea mai de seamă din Europa, se pomeneste întâiu : Bacu, America și chiar Galizia, adăogându-se la sfârșit, în treacă : „se găsește și la noi” ! Pentru că în cărțile franceze, după care s'au făcut cele mai multe ale noastre, Petrolul din România nu e pomenit !

SIRIA. FLAUBERT ȘI DEPĂRĂȚEANU

La 15 Ianuarie 1850, în cursul voiajului pe care-l face în Egipt, cu Maxime Du Camp, Gustave Flaubert scria din Cairo, doctorului Jules Cloquet (**Corespondance**, ed. Centenarului, I, 291—292):

De oarece, pre cât îmi amintesc, d-na Cloquet e foarte patriotă, îi puțest face această confidență : anume, că e aproape cu neputință ca peste foarte puțin timp, Anglia să nu devină stăpâna Egiptului : ea și-a și instalat de acum numeroase trupe în Aden. Transitul prin Suez va fi foarte comod să ne trezim într-o bună dimineață cu uniforme roșii în Cairo. Vestea va ajunge în Franța, abia peste 15 zile și va mira foarte mult. Aminteste-ți de prezicerea mea. La prima mișcare ce se va întâmpla în Europa, Anglia va lua Egiptul. Rusia Constantinopolul și noi, aștia! În chip de represalii, vom merge să fim masacrați în munții Siriei.

Și cronicarul căruia îi împrumutăm această informație, își amintește că Rușii n'au luat încă Constantinopolul, dar

că Englezii au luat Egiptul, iar Franzi au mers în Siria și încă în ce ce ții ! Aflăm interesant să reproducem „Doruri și amoruri” a lui Alexandru Depărățeanu, apărută în 1861, urmând reia poezie ca un ecou românesc al măntărilor politice internaționale cari profetia lui Flaubert le schiță, a căror actualitate mai durează — vadă răscoalele din anul trecut în Siria :

FRANCI MERG ÎN SIRIA

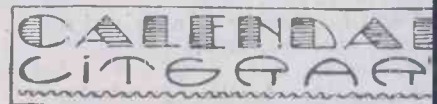
Din 'naltele moschee ce pare că pământul, Le asvârle ca pe niște săgete către cer, Derviși cu turban verde pe cap și cu veșni Tot verde, cea mai săntă colorare, tipă, sb Le 'ngătuie, se vaită și brațele 'și ardica. Și capetele 'și mișcă și strigă : „— Il-Alah „Creștinii ! infidelii de Franci cari n'au fr De nimini, nici de tine, Alah, vin a călca, Pământul tău de aur, de soare și de viață, Pământul tău cu cipri și cedri de Liban.”

Și 'n câmpi arabul ager, pârilit și ars la fa D'arsifa tropicală, armat de iatagan, Se 'nfășură 'n burnuzul lui alb pân' la pic Și vânt ca o fantasmă, s'aruncă p'armăsa

Deliul, turcomanul, dervișul care moare, La Meca 'n rugăciune, și zi și noapte afă Agalile, șeicul-islam și ulemale, Toți câți n'atinge carnea de porc și nu bea Se spală, se mai spală, și toți gații, de ce lau armele și pleacă strigând : — „giaur, cre

Femei, bătrâni, prunci, răul păgân, cerule s Nimic nu cruță 'n marea'i turbare, e dest Creștin să fie... moarte la toți fără cruțar De sânge nici odată păgânul e satul ! Copii 'nfipti în sabii, și mamele scâldate În sânge, sunt ce place mai mult lui Mah El însuși zice : — „Moarte la infidelii !” — O ! Creștine ! O ! Europă ce sprijini pe profe

1) Vezi Alcoranul (N. A.).

15 August, 1837 : S'a născut în Neculai Scheletii.

1838 : S'a născut în satul Erhiceni județul Iași, Constantin Erbăceanu.

1883 : S'a născut în Bârlad poetul nețu Moldovanu.

1888 : Apare în București ziarul „vărul”, sub conducerea lui Alex. V. d'iman.

16 August, 1841 : S'a născut Ale dru Lahovari.

17 August, 1923 : A murit la R (Banat) Dr. C. Diaconovich.

18 August, 1877 : Apare în Sibiu revista „Albina Carpaților”, sub conducerea lui I. Al. Lapedat și Visarion Ro

19 August, 1891 : A murit pictorul Aman.

1922 : A murit istoricul Andrei seanu.

20 August, 1833 : S'a născut în Vasile Pogor.

1873 : A murit la spitalul Pantel din București, poetul D'mirie Bo neanu.

1884 : Apare în București ziarul „versul”, sub direcția lui Luigi C villan.

21 August, 1723 : A murit în Rusia toricul D. Cantemir.

1856 : S'a născut în București, p cistul Const. C. Bacalbașa.

Redactor PERPESSICIUS